

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 18 (617)

LIETUVOS MOKSLO TARYBOS PRANEŠIMAS

Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus kandidatų atrankos komisija svarstys penkis kandidatus

Kandidatų atrankos konkursas šiais metais paskelbtas jau trečią kartą. Kovo mėnesį paskelbus konkursą ir komisijai iš penkių kandidatų neatrinkus nė vieno rekomenduoti eiti akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus pareigas, konkursas iš naujo buvo paskelbtas gegužės 30 d. Jame taip pat dalyvavo penki kandidatai, iš jų du komisija teikė svarstyti Lietuvos mokslo tarybai. Tarybai neatrinkus nė vieno kandidato, rugsėjo mėnesį paskelbtas naujas atrankos konkursas.

Lietuvos mokslo tarybos atrankos komisija, iš naujo paskelbusi konkursą eiti Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus pareigas, vėl sulaukė penkių kandidatų. Tarybos tinklalapyje pateikti šių kandidatų gyvenimo aprašymai

ir motyvuoti siūlymai arba motyvaciniai laišukai:

1. Adas Jakubauskas, dr., Mykolo Romerio universiteto, Viešojo valdymo fakulteto, Politikos mokslų instituto profesorius.

2. Alvydas Šakočius, dr., Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Strateginio valdymo katedros profesorius, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro patarėjas.

3. Loreta Tauginienė, dr., Vilniaus universiteto Kauno fakulteto Socialinių mokslų ir taikomosios informatikos instituto mokslo darbuotoja; Mykolo Romerio universiteto Akademinės etikos centro vadovė, projekto „European Network for Academic Integrity“ tyrėja.

4. Rimantas Vaitkus, dr., Vilniaus universiteto Chemijos ir geomokslų fakulteto

asistentas, Nacionalinio fizinių ir technologijos mokslų centro Metrologijos skyriaus vadovas.

5. Marina Valentukevičienė, dr., Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Aplinkos inžinerijos fakulteto Vandentvarkos katedros docentė.

Kviečiame visuomenę susipažinti su kandidatais ir iki lapkričio 16 d. 10 val. el. paštu reda.cimpmperman@lmt.lt atrankos komisijai teikti apie juos komentarus. Vėliau atrankos komisija susitiks su kandidatais išsamiau pasikalbėti.

Lietuvos mokslo taryba konkursą skelbia vadovaudamasi Mokslo ir studijų įstatymu, Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus tarnybos nuostatais ir Lietuvos mokslo tarybos darbo reglamentu. ■

LIETUVOS MOKSLO AKADEMIJOS PANEŠIMAS

Lietuvos mokslų akademija skelbia Lietuvos mokslų akademijos Jaunosios akademijos (LMAJA) narių rinkimus šiose srityse:

- humanitarinių ir socialinių mokslų – 2 vietos;
- matematikos, fizikos ir chemijos mokslų – 2 vietos;
- biologijos, medicinos ir geomokslų – 2 vietos;
- žemės ūkio ir miškų mokslų – 2 vietos;
- technologijos mokslų – 2 vietos.

LMAJA nariais rinkimų tvarka renkami mokslininkai, pasiekę reikšmingų mokslo rezultatų ir aktyvūs profesinėje veikloje, įgiję daktaro laipsnį ne daugiau kaip prieš 10 metų ir ne vyresni kaip 40 metų amžiaus

iki paskelbtos rinkimų dienos. Kandidatus iškelti gali Lietuvos mokslo ir studijų institucijų senatai ir mokslo tarybos, LMA akademikai, Lietuvos mokslininkų asociacijos, kandidatais gali išsikelti ir patys jaunieji mokslininkai.

Rinkimai organizuojami vadovaujantis: LMA Jaunosios akademijos nuostatais ir LMA Jaunosios akademijos narių rinkimų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašu. Paraiškos priimamos LMA elektroninėje paraiškų registravimo sistemoje adresu <http://www.lma.lt/paraisku-teikimas>.

Kandidatai turi pateikti šiuos dokumentus:

- prašymą pagal pridedamą formą;
- mokslo institucijos senato, mokslo tarybos, mokslininkų asociacijos posėdžio

protokolo išrašą, kuriame nurodyti kandidato iškėlimo motyvai (jei kandidatą kelia institucija);

- motyvuotą raštą dėl keliamo kandidato (jei kandidatą kelia LMA tikrieji nariai ar nariai emeritai);
- užpildytą kandidato į LMAJA narius paraiškos formą;
- kitus su paraiška susijusius dokumentus (pavyzdžiui, diplomų, pažymėjimų, straipsnių kopijas ir kt.).

Dokumentai priimami 2018 m. spalio 10 d. – lapkričio 10 d.

Dėl dokumentų teikimo elektroninėje sistemoje kreipkitės į sistemos administratorę E. Gričiūtę (tel. (8 692) 45 332, el. p. e.griciute@lma.lt). ■

Laikinosios Seimo ir akademinės bendruomenės bendradarbiavimo grupės posėdžio dalyviai Lietuvos tarybos salėje Seime (spalio 5 d.). Olgos Posaškovos nuotr.

Gamtos tyrimų centro mokslininkas, geologas, akademikas Algimantas Grigelis

ŠIAME NUMERYJE

Tęsiasi akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus rinkimai ● 1 p.

2019-ieji – Pasaulio lietuvių metai ● 2 p.

Ką reiškia gyventi pokyčių laikais? ● 3 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo ir mokslo ministerijos pranešimai ● 3–4 p.

Lietuvių kalbos draugijoje ● 5 p.

Lietuvos kolegijose ● 6–7 p.

Baltiškasis rudenis: nuo Baltų vienybės dienos iki Baltų apdovanojimo ● 8, 12 p.

Mokslininko gyvenimo atspindžiai ● 9, 11 p.

Tautos istorijos puslapiai ● 10 p.

Iškilių asmenybių galerijoje: Bronislovas Lubys, Martynas Emilis Nauburas ● 9, 11, 12 p.

2019-ieji – Pasaulio lietuvių metai: problemos ir galimybės

Dr. Stasys Tumėnas

Kai Lietuvos Respublikos Seimas 2019-uosius paskelbė Pasaulio lietuvių metais, teigiau, kad „Pasaulio lietuvių metai – tai kokybiškai naujas Lietuvos diasporos ir valstybės dialogas“. Šiandien nerimaudamas turiu pasakyti, kad kol kas kokybiškai plėtojamas tik Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės (PLB) dialogas, ir tai pirmoji problema. Nenumaldomai artėja ne tik 2019-ieji, bet ir metas Seime, kai bus tvirtinamas 2019 m. biudžetas. Ar suspėsime, ar nebus finansavimas skiriamas trafaretiniu būdu – „iš ministerijų ir savivaldybių asignavimų“? Tada nieko gero nelauk, nes pinigai paskęsta „bendrose finansavimo eilutėse“. Priminsiu, kad Seime paskelbus 2019-uosius Pasaulio lietuvių metais, Seimo nutarimo 2 straipsnyje pasakyta:

„Pasiūlyti Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

- 1) sudaryti Pasaulio lietuvių metų komisiją, kuri iki 2018 m. rugsėjo 1 d. parengtų Pasaulio lietuvių metų minėjimo programą;
- 2) 2019 metų valstybės biudžete numatyti lėšų komisijos sudarytai ir patvirtintai Pasaulio lietuvių metų minėjimo programai įgyvendinti.“

Štai jau spalio vidurys, bet dar neturime parengtos oficialios Pasaulio lietuvių metų minėjimo programos. Tiesa, kai kam pavyko susipažinti su Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo projektu, Pasaulio lietuvių metų 2019 metų plano ir lėšų poreikio projektu po derinimo su institucijomis. Kodėl taip atsitiko? Sakysite, tai Lietuvoje įprasta praktika, kai vėluojama, derinama, aiškinamasi, o paskui pateikiamas kažkoks variantas. Tačiau reikia išsiaiškinti tokio vėlavimo priežastis, nes EBPO priklausančiai valstybei tokia situacija neleistina.

Šįkart taip neturėjo būti, nes, kaip rašiau šiame pranešime, „Pasaulio lietuvių bendruomenė, jos pirmininkė Dalia Henke, Pasaulio lietuvių bendruomenės valdyba labai atsakingai ir profesionaliai įsitraukė į galimų Pasaulio lietuvių metų veiklų rengimą, teikė pasiūlymų ir diskutavo. Bendradarbiaujant man, metų paskelbimo iniciatoriui, ir Pasaulio lietuvių bendruomenei, gauta per 50 konkrečių pasiūlymų (PLB valdybos nariai netgi juos reitingavo). Iš jų ypač minėtinos šios idėjos:

- 1) surinkti medžiagą apie įvairiose valstybėse esančius lietuviškus ženklus ir sukurti interneto svetainę „Lietuvybės ženklai pasaulyje“ su turistiniais maršrutais;
- 2) 2019 m. surengti PLB ir Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungos (PLJS) kraštų valdybų pirmininkų suvažiavimą;
- 3) parengti virtualią parodą „Pasaulio lietuvių bendruomenė: kūrimasis ir raida 1949–2019“;
- 4) išleisti tęstinį leidinį apie Pasaulio lietuvių bendruomenės istoriją „Pasaulio lietuvių bendruomenė 2004–2019“;

- 5) surengti tarpdisciplininę mokslinę konferenciją „Lietuvos diaspora 1949–2019 m.: praeitis, dabartis, ateitis“. Kurios iš šių veiklų liks programoje, dar nežinome, ir tai antroji problema. Taigi šiandien galime kalbėti tik apie projektą, kuris gali būti koreguojamas, tikslinamas, įgyvendinamas iš dalies ir kt.

Pasaulio lietuvių metų minėjimo plano projektas, arba antroji problema

„Pasaulio lietuvių metų minėjimo 2019 metais planas“ – dar net neoficialus projektas – liudija apie aštuonis esminius dalykus. Tai yra:

- 1) Pasaulio lietuvių metų viešinimas nacionalinėje žiniasklaidoje;
- 2) lituanistinis švietimas užsienyje ir užsienio lietuvių mokslininkų įsiliejimas į Lietuvos mokslo erdvę;
- 3) Lietuvos visuomenės pažintis su išeivija ir užsienio bendruomenių veikla, pristatant Lietuvos ekonominę, kultūrinę, turizmo ir pan. potencialą;
- 4) etninė kultūra etninėse lietuvių žemėse ir užsienio lietuvių bendruomenėse;
- 5) Lietuvos miestų inicijuojama veikla (emigrantų sambūriai, forumai, susitikimai, konferencijos);
- 6) lietuviškos tapatybės apmąstymas;
- 7) globalių miestų ir diasporos tinklų plėtra;

LRS ir PLB komisijos baigiamasis posėdis (2018 m. spalio 12 d.). Olgos Posaškovos nuotr.

- 8) Lietuvos kultūros pristatymas ir sklaida užsienyje.

Ar visos šios aštuonios veiklos svarbios: a) Lietuvai; b) Pasaulio lietuvių bendruomenei; c) ir Lietuvai, ir Pasaulio lietuvių bendruomenei? Atsakymą Jūs žinote patys. Mano galva, vis dar trūksta veiklų, kad galėčiau pasirinkti trečiąjį variantą. Projekte numatyta nemažai veiklų, kurios kyla ne iš Pasaulio lietuvių metų idėjos, bet iš tradicinių renginių, pavyzdžiui, miesto dienų švenčių, konkursų ir festivalių. Tokius projektus vadinčiau papildomais, kurie greičiausiai „paskęstų“ kitų renginių gausoje. Norėtusi tikslinių veiklų, tikslinių projektų, tokių kaip Kauno miesto savivaldybės, Šiaulių miesto savivaldybės, Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, Panevėžio apskrities Gabrielės-Petkevičaitės-Bitės viešosios bibliotekos, susietų su pasaulio lietuvių gyvenimu. Būtų reikšmingi, pavyzdžiui, tokie renginiai Kaune: „Pasaulio lietuvių veiklai skirtos parodos“, „Knygų ir filmų pasaulio lietuvių tema pristatymai, viešos diskusijos ir susitikimai“, „Virtuali ekspozicija“, „Kauno miesto muziejaus ir kilnojamosios parodos-

žaidimo pristatymas“.

Man, šiauliėčiui, malonu pažymėti, kad Šiaulių miesto veikla taip pat yra orientuota į Pasaulio lietuvių metų tikslą ir uždavinius. Įdomus siūlymas – kviesti Pasaulio lietuvių bendruomenės fiksuoti nuotraukose lietuvių saugančius objektus.

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka imasi veiklos, kuri orientuota į akademinį diskursą ir diasporos aktualijas: „Diasporos tyrėjų seminaras“, „Renginių erdvė „Čia – Pasaulio lietuvių namai“, „Diskusijų ciklas dvigubos pilietybės tema“. Panevėžio apskrities Gabrielės-Petkevičaitės-Bitės viešoji biblioteka surengs tarptautinę mokslinę konferenciją „Dokumentinis paveldas išsaugojant lietuvių išeivijos tapatumą“. Vertinga ir Vilniaus miesto savivaldybės iniciatyva – diskusija „Ką reiškia būti pasaulio lietuviu?“

Plane esanti veikla suponuoja esminį GRĮŽIMO Į LIETUVĄ motyvą, o tai gali sutapatinti Pasaulio lietuvių metus su „Globalios Lietuvos“ programa. Aš matyčiau VISŲ LIETUVIŲ IR LIETUVIŲ KILMĖS ASMENŲ BENDRADARBIAVIMO MOTYVĄ, galintį įgyvendinti metų, kuriuos minėsime, tikslą. Tokių veiklų reikėtų daugiau, joms turėtų būti skiriamas tikslinis finansavimas. Mano galva, projekte:

- a) trūksta Pasaulio lietuvių bendruomenės ir užsienio lietuvių bendruomenių veiklų (jos buvo apmąstytos ir pasiūlytos);

lemtos ir viešojoje erdvėje dominuojančio požiūrio į Pasaulio lietuvių metus. Žiniasklaidoje paskelbtos informacijos turinio analizė liudija tris dalykus:

- a) Pasaulio lietuvių metų idėją objektyviausiai perteikė išeivijoje, emigracijoje gyvenantys lietuviai, pateikę oficialią Lietuvos Respublikos Seimo pranešimo („Seimas 2019-uosius paskelbė Pasaulio lietuvių metais“) pranešimo žiniasklaidai informaciją („Pasaulio lietuvis“, <http://www.lietuviai.co.uk/>). Svetainė <http://www.lietuviai.co.uk> straipsnyje „Seimas 2019-uosius paskelbė Pasaulio lietuvių metais“ pristatė glaustą informaciją ir net įdėjo Seimo pastato nuotrauką.

- Interneto svetainė „Lietuvos žinios“, įregistravus projektą, paskelbė Kazio Kazakevičiaus straipsnį „Pasaulio lietuvių metų jau nebepakaks“, kurioje išsakyta pagrindinė idėja: „Tačiau ir šalies politikai, ir išeivijos atstovai tikina, kad vien gražių deklaracijos žodžių nepakanka. Reikia konkrečių darbų, rodančių rūpestį tiek užsienyje gyvenančiais tėvynainiais, tiek nusprendusiais grįžti į Lietuvą.“ Primenamos Vyriausybės iniciatyvos, keliamas referendumo dėl dvigubos pilietybės klausimas. Savita tai, kad žurnalistas pateikia ir PLB atstovo nuomonę. „Tačiau, kaip „Lietuvos žinioms“ teigė PLB valdybos narys, Viešųjų ryšių komisijos pirmininkas Laurynas Gerikas, jei nebus imtasi konkrečių darbų, įtvirtinant dialogą

- b) stokojama akademinio pasaulio įsitraukimo ir mokslinės užsienio lietuvių diasporos refleksijos;

- c) nėra vienos informacinės sistemos, kurioje būtų visa veikla ir einamieji įvykiai;
- d) jokia veikla nenumatyta Lietuvos Respublikos Seime, nors siūlėme organizuoti konferenciją „Pasaulio lietuviai – Lietuvos valstybės kūrėjai“, skirtą Pasaulio lietuvių metams;

- e) nemažai veiklų „pritempta“ prie Pasaulio lietuvių metų minėjimo, tikintis gauti (ir papildomą) finansavimą;

- f) pasigendu didesnio Kultūros ministerijos indėlio;

- g) nėra tikslinio finansavimo, nes siūloma „nustatyti, kad planas įgyvendinamas iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete atitinkamoms ministerijoms, institucijoms, įstaigoms patvirtintų bendrųjų asignavimų ir kitų teisėtai gautų lėšų“.

Pasaulio lietuvių metai viešojoje erdvėje, arba trečioji problema

Dvi pirmosios problemos galbūt nu-

su lietuvių diaspora, kitų metų paskelbimas Pasaulio lietuvių metais gali tapti tik abstrakčia deklaracija. <...> Būtų gerai, kad politikai pradėtų vykdyti savo rinkimų pažadus.“ Šis straipsnis pradeda Pasaulio lietuvių metų ir referendumo dėl dvigubos pilietybės sutapatinimo strategiją, kuri pavojinga pačiai metų, kuriuos minėsime, idėjai ir jos uždaviniams. Pasaulio lietuvių metai siejasi su referendumu, bet tik kaip galima diskusijų platforma.

Svetainė „diena.lt“ straipsnyje „2019-uosius siūloma paskelbti Pasaulio lietuvių metais“ pateikė trumpą informaciją iš oficialių dokumentų, o jos pradžioje paryškintu šriftu akcentavo: „2019-uosius „valstietis“ Stasys Tumėnas siūlo paskelbti Pasaulio lietuvių metais. Kitąmet sukanka 70 metų, kai buvo paskelbta Pasaulio lietuvių bendruomenę įsteigusi Lietuvių Charta.“

Po šio straipsnio buvo tokių komentarų: „Geriau paskelbti „lietuvių emigrantų“ metais!“, „Tie „lietuviai“ mus prisimins, TIK kai galės Lietuvą kažkaip numelžt, kartą išdavę išduos ir vėl.“; „Reikia telkti, stiprinti lietuvių

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Pokyčių laikai

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Kartų patirties, ugdymo ir elgsenos kaita

Kai prieš porą dešimtmečių rupių mokytojo duoną kremtantis bendraamžis savo kolegoms išrėžė: „Kada pagaliau turėsime pastovias visų pakopų bendrojo lavinimo programas?“, jis netikėtai išgirdo atsakymą: „Niekada.“ Žmogus gerokai sutriko: „Kaip tai suprasti? Kodėl?“ Jo oponentas su geroka ironijos doze paaiškino: „Jeigu norėjai mažai besikeičiančios veiklos, ne tą profesiją pasirinkai.“

Iš tikrųjų mokykla, ypač mūsų audringu laikmečiu, turi nuolat atsinaujinti. Keičiasi ir bendrojo ugdymo samprata, ir tėvų bei vaikų santykių turinys. Keičiasi ir visuomenės reikalavimai visai švietimo sistemai, keičiasi ir ugdymo metodai bei priemonės. Į mokyklą jau negrįžtamai įžengė informacinės technologijos, privertusios permąstyti tradicinės didaktikos pagrindus. Keičiasi ir būdai, kuriais augančioji karta pažįsta savo aplinką. Neatpažįstamai pasikeitė jos akiratis. Ir tikrai ne visos permainos yra teigiamos. Atsirado ir pavojų, su kuriais iki šiol nesudūrė nei jų tėvai, nei dauguma dabartinių pedagogų. Nesistebėkite, kad toji karta, sukišusi nosis į telefonų ekranus, ima aptarinėti reiškinius, kuriais niekada nesidomėjote. (Neretai vis dar manote, kad jiems nereikėtų tuo domėtis.)

Kalbėdamiesi net su užmiesčio sodybose augančiais vaikais apstulbstame pajutę, kad jie nepažįsta net artimiausios aplinkos, kurioje gyvena. Beveik nieko apie ją nežino. Jų pasaulis – virtualioji tikrovė, kurią formuoja mobilusis telefonas ir kompiuteris. Na, dar šiek tiek televizorius, o tiksliau sakant, vadinamoji „animacinė produkcija“. Nesistebėkite, kad jūsų mažylis, išvydęs šuniuką, ima jį kalbinti, klausinėja jo vardo ir net pyksta, kodėl šuniukas su juo bendrauja jam būdinga maniera, o ne taip, kaip animaciniame filme. Net kaime nuo gimimo užaugę vaikai visai nesuvokia, kaip gyvena, kaip maitinasi ir ko tikrai bijo čia pat, už kiemo tvoros gyvenantis žvirblis, o ir to žvirblio neatskiria nuo zylės. Jie gali išsigąsti žiogo ar varlytės, nes vaikams skirtose laidose juos rodo visai kitokius: ten jie visi kalbasi ir žaidžia lyg darželinukų grupėje.

Tiek namų patirtis, tiek visas mokyklinio ugdymo turinys formuoja ne tik mūsų vaikų žinias, bet ir įsitikinimus, pažiūras, apsisprendimą rinktis profesiją ar ateities gyvenamąją vietovę. Su pasibaisėjimu pamatome, kad šiuolaikinis paauglys nežino, iš kur atsiranda pagrindiniai maisto produktai, nes ne tik „ilgoji“, bet ir „trumpoji“ maisto grandinė jam visai nepažįstama. Patyčios, pasiekiančios juos per SMS žinutes arba internetinius komentarus, žeidžia nė kiek ne mažiau, negu išrėktos į veidą. O ką ir jau kalbėti apie augančius tokioje aplinkoje, kai tėvai visą savo atžalų ugdymą patiki formalizuotoms ugdymo struktūroms ir dėl jų elgsenos sunerimsta tik tada, kai vieni kitų jau nebesugeba suprasti, lyg būtų išaugę skirtingose valstybėse, kai jų vertybinės orientacijos jau būna nebesuderinamos.

Į šeimos narių santykius vis įžūliau braunasi primityvioji verslo – naudos ir pelno, elgsios ir net visos gyvenamos unifikavimo logika. Bet su pasibaisėjimu stebėdami dokumentikos kadrus apie maoistinės Kinijos chunveibinus, jų vienodą aprangą ir kalbėjimo manierą, ar nematome, kad standartizuotos elgsenos asmenis ugdome čia pat, savo aplinkoje? Štai tik vienas pavyzdys: jau nebestebina, kad per rekordiška trumpą laiką absoliuti mūsų dauguma apsitempė „pėdkelnių“ formos drabužiais, nors kai kuriuos ši apranga tiesiog sukarikatūrina. Bet juk kaip eisi kitaip apsirengęs, kai tokia mada? Daugybė iki šiol mus puikiausiai tenkinusių rūbų atsidūrė šiukšlių talpintuvuose (ach, tiesa, mes gi tas griozdiškas dėžes vadiname angliškos kilmės žodžiu – konteineriais). Tų rūbų, kuriais ką tik dėvėjome, nebesiūlome net vargetoms.

Ar verta bendrauti su seneliais?

Viena iš didžiausių mūsų dienų socialinių problemų – senyvo amžiaus asmenų padėtis. Visuomenės požiūris į šią

socialinę grupę yra labai pasikeitęs, tačiau iki išsamaus problemos suvokimo dar labai toli. Mes net nesugebame įvertinti šios problemos masto, nors senjorai jau sudaro penktadalį Lietuvos gyventojų. Didelė jų dalis gyvena siaubingame skurde ir užmarštyje. Neapgaudinėkime patys savęs, kad esą turime efektyviai veikiančią jų socialinės paramos sistemą. Problema yra daug gilesnė ir jokia viena ministerija jos tikrai neišspręs. Yra ne tik finansiniai, medicininiai ir organizaciniai, bet ir moraliniai šios problemos aspektai.

Prieškario Lietuvoje tokios pensijų sistemos, kokią šiandien vaizduojame dabar, nebuvo. Žmonės labai aiškiai suprato, kad savo senatvę būtina pasirūpinti pačiam, tiesa, dažniausiai kartu su artimaisiais. Buvo galvojama apie sukūrimą tų išteklių, kuriuos bus galima senatvėje panaudoti. Privačių ūkių ir įmonių sistema bent daliai to meto dirbančiųjų leido tokius išteklius sukaupti. Okupacinis režimas sunaikino ne tik ekonominius, bet ir dorovinius kartų bendravimo pagrindus. Buvo suvalstybinta visa egzistencinė sistema: „valdiška“ įmonė, „komunalinis butas“ ir pan. Todėl ir stebėtis nereikia, kad vietoje „pasirūpinsiu savimi“ atsirado „duokite man“, „išlaikykite mane“.

Dar prieš kelis dešimtmečius bent kai kuriais atvejais veikti skatino ir moralinės pareigos supratimas: „Tėvai manimi rūpinosi, todėl ir aš privalau jais pasirūpinti.“ Ir ne tik tuo, kad jie turėtų ko valgyti, apsirengti ir apsiauti ar kuo kambarius žiemą pasišildyti. Nemažą dalį senolių vaikai priglaidavo savo namuose, o stipresnius, dar galinčius gyventi savarankiškai, stengdavosi kuo dažniau aplankyti. Daugumai vidurinės kartos atstovų nereikėjo aiškinti, koks svarbus kartų bendravimo poreikis, ką reiškia vienatvė ir ilgesys, kaip skaudu likti užmirštam. Ši dauguma gebėjo įvertinti ir niekuo nepakeičiamą senolių įtaką augančiai kartai. Tokia patirtis Lietuvoje dar nėra visai ištrinta. Net dabartiniai studentai, rašydami apie šeimos strategiją, primena, kad ne tik dainų ir pasakų išmoko iš savo senelių.

Deja, „mygtukinio“ bendravimo pasekmės jau ir pas mus vis labiau jaučiamos. Daugėja tvirtinančių, kad net „močiutės“ ir „senelio“ sąvokos prarado turėtą prasmę, kad net mūsų tėvų karta nebegali suteikti patirties, kuri būtų naudinga, pasitinkant ketvirtąją industrinę revoliuciją. Tarp dabartinių trisdešimtmečių atsiranda draudžiančių (o siaube!) savo vaikams bendrauti su seneliais. Ką šiuolaikinė, modernia save laikanti mama turi atsakyti už rankos vedamai savo dukrai, kai toji prašo: „Mamyte, ten eina mano močiutė. Ji – gera, aš noriu ją apsikabinti...“ Betyrinėjant kartų bendravimą, išryškėja gausybė absurdiškų nuostatų apie neva vyresniųjų kartų daromą žalą jaunosios kartos pasaulėžiūrai ir elgsenai. Dauguma jų pagrįstos su tariamai nepraktiška senolių pasaulėžiūra.

Dar viena primityviojo pragmatizmo apraiška yra susijusi su kai kurių globos institucijų veiklos aspektų fetišizavimu. Esą seneliams geriausia gyvenimo saulėlydį leisti specializuotose įstaigose, tarp savo bendraamžių. Dirbdamas JAV, netikėtai susidūriau su panašaus požiūrio šalininku. Ką tik lietuviškos tematikos renginyje patetišką prakalbą išrėžęs „visuomenininkas“ savo buvusiems klausytojams ėmė dejuoti, kiek daug dabar kainuoja nusenusių tėvų priežiūra: mama jau seniai gyvena slaugos namuose, o štai dabar ir tėtis atsisakė turėto darbo, teikusio jam pragyvenimo šaltinį. „Ką padarysi, vešiu į „nursing home“, – pasiguodė. Kodėl jo šeimos „penkių miegamųjų“ name senyviams tėvams neatsirado vietos? Jis tuoj pat labai sklandžiai paaiškino: „Mano žmona – vadybininkė, aš – inžinierius. Mudu nė vienas neišmanome medicinos...“ Tačiau ar gyvenimas visiškai neįprastoje aplinkoje, tarp svetimų bus geriausia išeitis, net nesvarstė. Dar labiau nustebino, kad šio asmens tėvai, pasirodo, gyvens skirtingose globos įstaigose. Apie tai, kad ši gyvenimo tarpsnį jie galėtų praleisti kartu, nepagalvota. Į klausimą, ar norėtų, kad su juo ir jo žmona senatvėje būtų taip pasielgta, automatiškai atsakė: „Galbūt...“ Tai kas dar sieja žmones šiais laikais?

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Kodėl persekiojamas e. sveikatos sistemos problema paviešinęs žmogus? Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos, Antikorupcijos komisijos narė Agnė Bilotaitė ragina sveikatos apsaugos ministrą Aurelijų Verygą išsamiai paaiškinti, kodėl ėmėsi sankcijų prieš Darių Povilaitį, kuris aptiko ir paviešino E.sveikatos projekto saugumo spragas. „Tai, kad už pilietišką drąsą ir tiesos sakymą yra keliamas baudžiamosios bylos, protu nesuvokiama. Jeigu ministerija nuo pat šio projekto pradžios viską būtų atlikusi skaidriai ir teisingai, žmonėms nereikėtų ieškoti teisybės padedant žiniasklaidai. E.sveikatos projektas kainavo labai brangiai ir, kaip paaiškėjo vėliau, iki šiol neveikia taip, kaip turėtų. Užuoat prisiėmusi visą atsakomybę dėl netinkamai panaudotų valstybės biudžeto lėšų, ministerija ieško kaltųjų kitur“, – sako A. Bilotaitė.

Sveikatos apsaugos ministras bus kviečiamas pasisakyti į artimiausią Antikorupcijos komisijos posėdį. Viešumoje pasklidus informacijai, kad E.sveikatos projektas įgyvendinamas galimai neskaidriai, Seimo narė A. Bilotaitė inicijavo parlamentinį tyrimą, kuris patvirtino, kad visi trys E.sveikatos projekto etapai buvo įgyvendinti netinkamai – sistema nepasiekė tikslų ir neteikia kokybiškų paslaugų.

Seimas priėmė Metropoliteną įgyvendinimo įstatymą. Seimas, siekdamas gerinti investicijų aplinką, inovacijų diegimą į viešąjį transportą; vadovaudamasis Europos Komisijos raginimu veiksmingai spręsti transporto keliamų spūsių ir ekologines problemas bei, naudojant kuo mažiau žalos aplinkai darantį transportą, pagerinti Lietuvos miestuose gyvenančių žmonių gyvenimo sąlygas, priėmė Metropoliteną įgyvendinimo įstatymą balsavo 62, prieš buvo 6, susilaukė 31 Seimo narys.

Priimtu teisės aktu sudarytos teisinės sąlygos naujos specialios viešojo transporto sistemos – metropoliteną – įgyvendinimui. Įstatyme nustatytas metropoliteną sistemų planavimas, metropoliteną sistemos projekto įgyvendinimas, Vyriausybės, savivaldybių, kuriose įgyvendinami metropolitenų projektai, investuotojo ir metropolitenų projektų įgyvendinimo bendrovių funkcijos ir tarpusavio santykių bendrieji principai. Metropolitenų projektai galės būti įgyvendinami pagal pasirinktą jų įgyvendinimo būdą: savivaldybės ar jos kontroliuojamos įmonės vykdomas projektas; valdžios ir privataus subjekto partnerystės sutarties pagrindu; koncesijos pagrindu.

Paminėtos 1951 m. spalio tremtys. Spalio 2 d. Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis, Laisvės kovų komisijos pirmininkas Juozas Olekas, Seimo nariai Arvydas Anušauskas, Audronius Ažubalis, Vytautas Juozapaitis dalyvavo 1951 m. spalio 2–3 d. trėmimų paminėjime, kuris vyko prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti. Šiomet sukanka 67 metai, kai 1951 m. spalio 2–3 d. iš Lietuvos į įvairias tremties vietas pajudėjo pilni ešelonai žmonių, daugiausiai į Krasnojarsko kraštą, kur ištremta daugiau nei 16 tūkst. žmonių, tarp jų apie 5 tūkst. vaikų. Šio trėmimo pavadinimas buvo „Ruduo“. Renginyje dalyvavo projekto „Misija Sibiras“ atstovai, buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai.

Visuomenei pristatyta Užimtumo tarnybos pertvarka. 2017 m. pabaigoje Seimui ir Vyriausybei pritarus, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija bei Lietuvos darbo birža šiemet įgyvendino vieną didžiausių institucinių pertvarkų

Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis 1951 m. trėmimų paminėjime. Olgos Posaškovos nuotr.

2019-ieji – Pasaulio lietuvių metai: problemos ir galimybės

■ Atkelta iš 2 p.

diasporą. Mažai tautai tai labai svarbu šiais globalizmo laikais. Gaila, kad nedaugelis tai supranta. Stiprybės Lietuvos patriotams! Esam didi tauta, tad išlikime orūs. Mažiau saviplakos ir savęs žeminimo.“ Tokie komentarai liudija, kad skaitytojai Pasaulio lietuvių metus sieja ne su istoriniais dalykais, bet su šiuolaikinėmis asmenimis, tautos ir valstybės problemomis.

Svetainė „15 min.“ straipsnyje „2019-uosius siūloma paskelbti Pasaulio lietuvių metais“ (2018 m. vasario 18 d.) pirmiausia įdėjo mergaitės su trispalve nuotrauką, o tekste pateikė BNS informaciją, kurios pabaiga tokia: „Anot projekto iniciatoriaus, globaliame

pasaulyje išlieka aktuali Chartijos nuostata, kad „savo tėvų išlaikytą Lietuvos Tautos gyvybę lietuvis perduoda ateities kartoms, kad amžinai gyventume.“

Lietuvos istorijos laikraščio svetainė „voruta.lt“ straipsnyje „2019-ieji – Pasaulio lietuvių metai“ pateikė trumpą informaciją ir įdėjo skaidrę su Lietuvos Charta. Taip siekiama formuoti istorinę sąmonę.

Apibendrinant tenka konstatuoti, kad selektyvi informacija neatskleidžia Pasaulio lietuvių metų idėjos, jos tikslo ir uždavinių, todėl visuomenei nepateikta esminė informacija. Aš pats ją aiškinau susitikimuose su visuomene, radijo laidoose, straipsniuose, bet akivaizdu, kad mes dažnai kalbame ne apie tą patį. Taigi išaiškėja trečioji problema –

Pasaulio lietuvių metų idėjos komunikacijos problema.

Šios trys problemos suponuoja galimybę, kurią matau kaip Pasaulio lietuvių metų tikslą: „Projekto tikslas – 2019 metus paskelbti Pasaulio lietuvių metais, pažymint Lietuvos Chartos (1949) 70-metį ir inicijuojant užsienio lietuvių bei Lietuvos gyventojų bendradarbiavimą. Siekiant šio tikslo, iškelti penki uždaviniai:

1) sudaryti sąlygas Lietuvos gyventojams palaikyti kokybiškai naujus ryšius su užsienio lietuviams, jų bendruomenėms;

2) ugdyti istorinę sąmonę ir plėsti istorinį žinojimą;

3) skatinti tautinės tapatybės apmąstymą, sklaidą ir įprasminimą;

4) palaikyti lituanistinį švietimą, lietuviškos kultūros tąsą, kultūros paveldo perėmimą ir šiuolaikinį jo interpretavimą;

5) telkti Lietuvos diasporą veiklai, kuri reikšminga Lietuvos valstybingumui, nepriklausomos ir demokratinės valstybės tęstinumui.

Jeigu mes pasieksime šį tikslą, 2020 m. galėsime sau ir kitiems pasakyti, ką reiškia būti lietuviu Lietuvoje ir pasaulyje. To linkiu ir jums, ir sau. *Autorius yra Lietuvos Respublikos Seimo narys, Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisijos pirmininko pavaduotojas*

LR Seimo ir LPB rezoliucijos, priimtos 2018 m. spalio 11 d., bus paskelbtos kitame „Mokslo Lietuvos“ numeryje ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Lietuvoje – Lietuvos darbo biržos ir teritorinių darbo biržų reorganizaciją. Spalio 1 d. šalyje pradėjo veikti Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Sprendimai priimti, siekiant efektyvaus užimtumo rėmimo politiką įgyvendinančių biudžetinių įstaigų valdymo ir aukštos šių įstaigų teikiamų darbo rinkos paslaugų bei įgyvendinamų užimtumo rėmimo priemonių kokybės tiek darbo ieškantiems asmenims, tiek darbdaviams.

Seime vykusiame Užimtumo tarnybos veiklos pristatyme šios tarnybos direktorė Ligita Valalytė pažymėjo, kad, optimizavus įstaigos valdymo procesus ir perskirsčius žmogiškuosius resursus, tiesiogiai dirbti su

ieškančiais darbo ir darbdaviais pradėjo daugiau specialistų, tačiau bendras etatų skaičius sumažėjo dešimtadaliu. Taip buvo sudarytos sąlygos teikti individualias paslaugas Užimtumo tarnybos klientams: atskiriamos paslaugos darbo ieškantiems asmenims ir verslui, atsiranda karjeros konsultantai ir specialistai, dirbantys tik su tam tikromis klientų tikslinėmis grupėmis, pavyzdžiui, jaunimu ar neįgaliaisiais, į atsargą išleistais kariais ir pareigūnais. Plečiamas paslaugų paketas: siekiant vykdyti nedarbo prevenciją, teikiamos paslaugos dirbantiesiems, kuriamos naujos užimtumo rėmimo priemonės, padedančios greičiau bei lengviau prisitaikyti prie darbo rinkos poreikių ir užtikrinti galimybę mokytis visą gyvenimą.

Optimizavus įstaigos veiklą, siekiama, kad Užimtumo tarnyboje apsilankęs klientas iš karto gautų jam reikalingą paslaugą. Siekiant didinti paslaugų prieinamumą ir užtikrinti jų kokybę, stiprinamos klientų aptarnavimo telefonu ir elektroninių paslaugų sritys. Gyventojai, paskambinę trumpuoju informaciniu numeriu 1883, galės greičiau ir paprasčiau sužinoti rūpimą informaciją darbo rinkos klausimais. Norintys užsiregistruoti Užimtumo tarnyboje, tai galės bet kuriuo metu padaryti internetu, pasirinkdami jiems patogiausią apsilankymo laiką.

Kiekvienas darbdavys taip pat turės nuolatinių konsultantą, asmeninį vadybininką, kuris padės darbuotojų paieškos procese, organizuos profesionalias atrankas, spręs

individualias konkretaus darbdavio situacijas. Būtent šį pokytį labai teigiamai įvertino pristatyme dalyvavę darbdavių atstovai.

Rinks informaciją apie išlikusį žydų paveldą Europoje. Spalio 15–17 d. Lietuvoje lankysis Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos (ETPA) Kultūros, mokslo, švietimo ir žiniasklaidos komiteto pranešėjas Rafaelis Komtas (*Raphael Comte*) ir jo vadovaujama delegacija. Šveicarijos parlamento narys R. Komtas Lietuvoje rinks informaciją ETPA rengiamai rezoliucijai apie išlikusį žydų paveldą Europoje. ETPA delegacija planuoja aplankyti Lietuvoje išlikusius žydų paveldo objektus, Panerių memorialą, susitikti su Seimo delegacijos ETPA nariais, valstybės institucijų atstovais. ■

DISKUSIJOS SEIME

Taivanas turi grįžti į pasaulio tautų ratą

„Privalome perkrauti savo santykius su Taivanu“, spalio 4 d. spaudos konferencijoje Seime sakė Seimo nariai dr. Mantas Adomėnas ir dr. Aušra Maldeikienė. „Įprasta, vadinamuoju pragmatizmu grįsta politika, kai, pataikaujant komunistiniam Kinijos Liaudies Respublikos režimui, Lietuvoje net nedrįstama viešai analizuoti Taivano klausimo, demonstruoja sustabarėjusią ir veidmainišką šalies užsienio politiką“, – pabrėžė Seimo Europos reikalų komiteto pirmininko pavaduotoja A. Maldeikienė. Jai pritardamas, Seimo Užsienio reikalų komiteto narys M. Adomėnas akcentavo, kad „Lietuvos santykiai su Taivanu (Kinijos Respublika) turi būti peržiūrėti stiprėjančio Kinijos Liaudies Respublikos autoritarizmo ir vienašališkos ekonominės ekspansijos politikos kontekste“.

„Lietuva turi pakviesti Taivaną atidaryti savo prekybinę atstovybę Vilniuje“, – vienu balsu teigė Seimo nariai.

Spaudos konferencijoje atkreiptas dėmesys, kad dar 1979 m. susiformavusi „Vienos Kinijos“ koncepcija, kur Taivanui *de facto* nepriklausomai valstybei tenka Kinijos Liaudies Respublikos provincijos

vaidmuo, pastaruoju metu braška per visas siūles. Šių metų vasario pabaigoje JAV Kongresas ir Senatas vieningai priėmė „Taivano kelionių aktą“ (angl. Taiwan Travel Act), kuris atveria naują JAV ir Taivano aukšto lygio politinių kontaktų etapą. Remiantis šiuo kovo viduryje JAV Prezidento Donald Trampo (*Donald Trump*) pasirašytu dokumentu, aukščiausi JAV politiniai pareigūnai gali lankytis Taivane, o Taivano – JAV. Panaši praktika buvo sustabdyta dar 1979 m., kai JAV užmezgė diplomatinius santykius su komunistine Kinija ir oficialiai pripažino „Vienos Kinijos“ doktriną. Šis įstatymas taip pat skatina Taivano prekybinių atstovybių, kurios matomos kaip puikus dvišalių ekonominių santykių instrumentas, plėtrą JAV.

Staigiai prastėjančios demokratijos padėties Kinijos Liaudies Respublikoje fone ir atsižvelgiant į dažnėjančius šios komunistinės valstybės karinio pobūdžio išpuolius regione, pastaruoju metu peržiūrėti ir Europos Sąjungos bei Taivano santykiai. Klausimai išskirtinai aktualizuoti Europos Parlamento (EP) 2018 m. rugsėjo 12 d. Rezoliucijoje dėl Europos Sąjungos (ES) ir Kinijos santykių padėties, kurioje

atvirai kviečiama „kuo sparčiau perkrauti ES ir Taivano santykius“. Seimo nariai spaudos konferencijoje pabrėžė, kad EP priimta rezoliucija primygtinai ragina kiek galima sparčiau pradėti derybas dėl dvišalių investicijų susitarimo su Taivanu, pastarąją šalį matant kaip ES įmonių atspirties tašką norint patekti į žemyninę Kiniją.

Paremdama EP Rezoliuciją, Seimo narė A. Maldeikienė sakė, kad privalu daug griežčiau pasisakyti prieš Kinijos Liaudies Respublikos karines provokacijas Taivano atžvilgiu, kurios kelia grėsmę Taivano sąsiaurio taikai ir stabilumui. „Visi sąsiauryje kylantys ginčai turėtų būti sprendžiami taikiai ir remiantis tarptautine teise“, – pabrėžė Europos reikalų komiteto pirmininko pavaduotoja. Ji paragino Lietuvos užsienio politikos formuotojus aiškiau išreikšti savo poziciją dėl vienašališko Kinijos sprendimo pradėti skraidyti naujais maršrutais virš Taivano sąsiaurio. Seimo narė pabrėžė, kad aštrėjančios priešpriešos rodo, jog abipusiškai žemyninės Kinijos ir Taivano santykiai gali paaštrėti.

Užsienio reikalų komiteto narys M. Adomėnas, vertindamas platesnį klausimo kontekstą, kalbėjo, kad Taivano klausimas

šiandien ypač opus būtent todėl, kad oficialiosios Lietuvos požiūris į Kinijos Liaudies Respublikos ir Taivano politikas aiškiai atskleidžia mūsų šalies tikrąjį politikos veidą. „Seklėjanti, ties vienu, nors ir svarbiu – Rytų partnerystės – klausimu susikoncentravusi Lietuvos užsienio politika rodo akivaizdų realių ambicijų stygių“, – tvirtino M. Adomėnas. Pasak jo, „unipoliarinė užsienio politika, kai santykius su Pietryčių Azijos šalimis išsemia pataikavimas Kinijos Liaudies Respublikai, tikintis ekonominių dividendų bet kokia kaina, rodo tikrąjį Lietuvos užsienio politikos pavidalą. Santykių su Taivanu peržiūra yra testas mūsų demokratijai, kur EP Rezoliucija tampa naujos politikos riboženklis“, – sakė Seimo narys, aiškiai reikalaujantis grįžti prie vertybinės Lietuvos politikos.

Seimo narių nuomone, Lietuva privalo aktyviai remti prasmingą Taivano dalyvavimą tarptautinėse organizacijose, pvz., Pasaulio sveikatos organizacijoje (PSO) ir Tarptautinėje civilinės aviacijos organizacijoje (ICAO). Jie pabrėžė, kad tai, jog į šias organizacijas toliau neįtraukiamas Taivanas, neatitinka ES interesų. ■

Lietuvių kalbos draugijos suvažiavimas Tytuvėnuose

LKD pirmininkė prof. Genovaitė Kačiušienė skaito ataskaitinį pranešimą

Diskusijoje kalba Aldonas Pupkis

Doc. dr. Regina Kvašytė

Gražų rugsėjo 29 d. rytą į Tytuvėnus rinkosi kalbininkai ir besirūpinantys kalbos klausimais kitų profesijų žmonės iš įvairių Lietuvos vietovių. Visų tikslas – dalyvauti Lietuvių kalbos draugijos XVIII suvažiavime. Praėjusiais metais pradėta tradicija rengti suvažiavimus vis kito skyriaus kuruojamoje teritorijoje (tąkart jis vyko Ukmergėje). Šių metų suvažiavimui Tytuvėnai pasirinkti Kelmės savivaldybės kalbos tvarkytojos dr. Onos Laimos Gudzinevičiūtės iniciatyva. Vienuolyno piligrimų centro salėje vos tilpo beveik 80 dalyvių, tarp jų buvo ir keli iš užsienio valstybių – draugijos Maskvos skyriaus pirmininkė ir svečiai iš Italijos.

Suvažiavimas, kaip įprasta, prasidėjo sveikinimais ir padėkomis. Kelmės rajono savivaldybės mero Vaclovo Andriulio sveikinimą ir padėką Lietuvių kalbos draugijos (LKD) pirmininkei prof. Genovaitė Kačiušienėi bei sekretorei Ritai Urnėžiūtei įteikė mero pavaduotojas Albertas Brazas. Kelmės rajono savivaldybės kalbos tvarkytojai dr. Onai Laimai Gudzinevičiūtei įteikta Seimo nario Juozo Rimkaus padėka.

Svarbiausia suvažiavimo dalis – išklaisyti LKD nuveiktų darbų ataskaitą ir aptarti ateities darbus. Draugijos pirmininkė prof. G. Kačiušienė išsamiai aptarė draugijos tarybos ir valdybos nuveiktus darbus ir, kiek

leido laikas, apžvelgė draugijos skyrių veiklą. LKD taryba sudaryta iš įvairių vietovių atstovų: 8 nariai yra iš Vilniaus, du – iš Šiaulių, po vieną – iš Klaipėdos, Panevėžio, Kelmės, Jurbarko ir Kazlų Rūdos skyrių.

Tarybos nariai yra pasiskirstę pareigomis: kiekvienas jų rūpinasi tam tikra veiklos sritimi, pavyzdžiui, viešąja ir žurnalistų kalba, kalba švietimo įstaigose, leidyba, ryšiais su visuomene ir su užsienio lietuviais, skyrių bendradarbiavimu ir pan. LKD skyriai veikia Jurbarko, Kazlų Rūdoje, Kelmėje, Klaipėdoje, Panevėžyje, Plungėje, Raseiniuose, Rietave, Šakių rajone, Šiauliuose, Utenoje, Plungėje, Lietuvos edukologijos universitete. 2017–2018 m. įsteigti trys nauji: Šiaulių rajono Bubių mokykloje, Ukmergės Antano Smetonos gimnazijoje ir Lietuvos Respublikos atstovybėje Maskvoje, todėl dabar draugijoje jau yra 15 skyrių. Kiekvienas skyrius pagal savo galimybes (tai susiję tiek su veiklos specifika, tiek su gyvavimo trukme bei narių skaičiumi) buvo pateikęs duomenis apie nuveiktus darbus ir ateities planus. Daug dėmesio skirta suvažiavimo šeimininko – Kelmės skyriaus, kurio įkūrimą inicijavo dr. Ona Laima Gudzinevičiūtė, veiklai. Šis skyrius yra pats gausiausias – jame per 30 narių. Už aktyvią veiklą, gražius renginius LKD padėkomis buvo apdovanoti dešimt kelmieškių. Salė plojimais sutiko žinią, kad LKD narys yra ir Kelmės rajono savivaldybės meras Vaclovas Andriulis.

Iš kairės: Donatas Smalinskas, Rita Urnėžiūtė, Irena Kruopienė, Genovaitė Kačiušienė, Audrys Antanaitis, Ona Laima Gudzinevičiūtė. Reginos Kvašytės nuotr.

Profesorė G. Kačiušienė pasidžiaugė 2018 m. gautais apdovanojimais ir padėkomis: Valstybinė lietuvių kalbos komisija įteikė apdovanojimus – Roko Dovydeno „Sraigės“ skulptūrėles – „Gimtosios kalbos“ vyriausiajai redaktorei, LKD valdybos sekretorei Ritai Urnėžiūtei ir žurnalo mokslinei redaktorei Ingai Mataitytei už ilgametį darbą redakcijoje, lietuvių kalbos puoselėjimą ir vi-

suomenės kalbinį švietimą, o LKD Panevėžio skyriaus narė Emilija Gedraitienė už aktyvią veiklą apdovanota Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto padėkos raštu.

Daugiausia atgarsio visuomenėje sulaukė dvi didžiausios LKD veiklos: „Metų žodžio“ ir „Metų posakio“ rinkimai bei pirmoji virtuali Lietuvių kalbos viktorina.

■ Nukelta į 6 p.

Diskusijoje kalba Gintautas Grigas

Iš kairės: Donatas Smalinskas, Audrys Antanaitis, Irena Kruopienė, Genovaitė Kačiušienė

Lietuvių kalbos draugijos suvažiavimas Tytuvėnuose

■ Atkelta iš 5 p.

Žinia apie šias veiklas buvo skleidžiama plačiai, pavyzdžiui, įkurta veidaknygės paskyra „Metų žodis“. Ji veikia ir dabar, galima siūlyti kandidatus į 2018-ųjų metų žodį ir posakį). Reikėtų priminti, kad 2017-ųjų metų žodžiu tapo „švaistuomenė“, o posakiu – „Laikaisi kaip Gedimino kalnas“ (plačiau žr. <http://www.bernardinai.lt/straipsnis/2018-02-22-2017-ujų-metu-zodis-ir-metu-posakis-jau-isrinkti/168493>).

Per gana trumpą laiką surengtoje pirmojoje virtualioje LKD viktorinoje, vykusioje gegužės 7-ąją – Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dieną – dalyvavo 1239 dalyviai iš 20 pasaulio šalių (nugalėtojais tapo 28 įvairių profesijų asmenys). Nemažai informacijos apie šiuos sumanymus pasirodė žiniasklaidos priemonėse.

Suvažiavimo dalyviai iš klausė ir Revizijos komisijos ataskaitą, kurią pristatė Birutė Simanavičienė. Tiek pirmininkės, tiek revizi-

ijos komisijos ataskaitos buvo patvirtintos.

Kalbant apie ateities darbus, kaip bendri LKD planai buvo iškelti tokie uždaviniai: didinti LKD narių, grupių, skyrių skaičių Lietuvoje ir užsienyje, konkrečia veikla prisidėti prie Seimo patvirtintų 2019 metų – kaip Vietovardžių metų – įgyvendinimo, toliau rengti Metų žodžio ir Metų posakio rinkimus, kasmet organizuoti virtualias LKD viktorinas.

Suvažiavime dalyvavo ir pranešimus perskaitė kviestiniai LKD suvažiavimo pranešėjai – Valstybinės lietuvių kalbos komisijos (VLKK) pirmininkas Audrys Antanaitis ir Valstybinės kalbos inspekcijos (VKI) pirmininkas Donatas Smalinskas. VLKK pirmininkas A. Antanaitis kalbėjo apie valstybinės kalbos būklę ir perspektyvas, aptarė komisijos veiklos aktualijas, padėkojo LKD nariams už bendradarbiavimą ir skatino juos būti dar aktyvesnius. Pranešėjas emociškai kalbėjo, kad daliai jaunosios kartos gimtoji kalba nebėra svarbi kaip vertybė. Vienas

žmogus negali jos apginti – tai valstybės reikalas. VKI pirmininkas D. Smalinskas taip pat kalbėjo apie ryšių tarp inspekcijos ir draugijos plėtojimą. Buvo išsakytos išvalgos apie gimtosios kalbos perspektyvas, nes, kaip pažymėjo pranešėjas, yra politikų, manančių ir teigiančių, kad atėjo laikas Lietuvai turėti kitą – verslo kalbą (anglų), o gimtosios kalbos vartojimo sfera ateityje tik siaurėsianti. Pranešėjas pabrėžė, kad valstybinė kalba Lietuvoje – vienintelė, ir tai yra lietuvių kalba. Kita kalba Lietuvoje yra tik gestų, skirta turintiems klausos negalią.

Diskusijose kalbėta apie tai, kaip kiekvienas draugijos narys galėtų prisidėti prie kalbos populiarinimo. Vienas iš svarbių dalykų – skirti viešąjį kalbėjimą ir privatų kalbos vartojimą. Pastarasis nėra reglamentuojamas, o viešai kalbėti, laikantis tam tikrų reikalavimų, reikia gerbti save ir kitus. Tik bendromis pastangomis, asmeniniu pavyzdžiu ir korektišku, kolegišku patarimu galima artimoje aplinkoje pasiekti daug. To

įrodymas – aktyviai veikiantys LKD skyriai, į kurių organizuojamus renginius susirenka kalbai neabejingi ir jos padėtimi besirūpinantys žmonės.

Po oficialiosios dalies svečiai, lydimi gidės Rūtos Krencienės, dalyvavo ekskursijoje po Tytuvėnų vienuolyno ir bažnyčios ansamblį. Tytuvėnų Švč. Mergelės Marijos Angelų Karalienės bažnyčios klebonas Rimantas Žaromskis maloniai priėmė bažnyčioje pagiedoti Vilniaus Abraomo Kulviečio klasikinės gimnazijos moksleivių ansamblį, vadovaujamą LKD tarybos nario Vido Garliausko. Piligrimų edukaciniame centre suvažiavimo dalyviai išbandė senovinį laiško rašymo būdą – rašė jį žąsies plunksna ir, sulankstę kaip voką, įteikė savo pasirinktam adresatui.

LKD XVIII suvažiavimas Tytuvėnuose buvo puiki proga susitikti, pabendrauti, susipažinti, pasisemti idėjų naujiems darbams. ■

LIETUVOS KOLEGIJŲ NAUJIENOS

Kolegijų vadovų konferencijoje išrinkta nauja viceprezidentė

Tomas Ruseckas

Lietuvos kolegijų direktorių konferencijoje išrinkta ir patvirtinta nauja viceprezidentė. Ja tapo Vilniaus kolegijos direktorė doc. dr. Žymantė Jankauskienė. Būsimosios kadencijos metu ji sieks labiau sutelkti koleginių sektorių ir pasiruošti aukštesniems kokybiniam reikalavimams. Naujosios viceprezidentės teigimu, kiekvienos asociacijos idėja yra bendro tikslo siekimas ir asociacijos stiprinimas. „LKDK esu naujas žmogus ir prie šios organizacijos prisijungiau tik prieš kelis mėnesius, tapusi Vilniaus kolegijos direktore. Turime 21 narį – 12 valstybinių ir 9 nevalstybines kolegijas, kurios šandien susiduria su demografiniais iššūkiais, aukštojo mokslo reforma, besikeičiančia rinka ir daugeliu kitų veiksnių, darančių įtaką jų veiklai.

Natūralu, kad kiekvienas narys siekia to, kas geriausia jo kolegijai, o žvelgdami į 21 narį, matome labai skirtingas situacijas: vienos kolegijos – mažesnės, kitos – didesnės, vienas veikia regionų iššūkiais, o kiti nori veikti ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje. Vieningą mūsų balsą turi girdėti Švietimo ir mokslo ministerija, kuri, būdama kolegijų steigėja, siunčia žinutę, kad kolegijų situaciją reikia vertinti kritiškai. Akivaizdu, kad reikia susitelkti, bendradarbiauti, panaudoti finansinius ir žmogiškuosius išteklius, siekiant gerinti aukštojo mokslo kokybę. „Šiame kontekste vieninga LKDK pozicija yra svarbi, dalyvaujant politinių sprendimų priėmimo procese, formuojant pasitikėjimą ir kuriant tinkamą įvaizdį viešojoje erdvėje“, – sako ji.

Reikia aiškių veiklos vertinimo rodiklių

Doc. dr. Ž. Jankauskienės teigimu, Švie-

timo ir mokslo ministerija mato kolegijų potencialą tapti taikomųjų mokslų universitetais, kokie yra visoje Europoje: „Žinoma, kaip ir Vakarų Europos kolegijos, mes orientuojamės į praktinę veiklą, kuri sudaro apie 30 proc. visų studijų. Vykdomė aukštos kokybės studijas, modernizuojame praktinių įgūdžių laboratorijas, glaudžiai dirbame su verslu, darbdaviais, kurie yra pagrindiniai mūsų vykdomų studijų programų konsultantai. Tačiau reikia pripažinti, kad mokslo taikomoji veikla kolegijose yra fragmentiška. Nėra planuojama sistemine veikla, tad, norint kopti kokybės laiptais aukštyn, reikės nemažai darbo. Todėl kartu su Švietimo ir mokslo ministerija turime apsibrėžti, kas tai yra mokslo taikomoji veikla mūsų šalies ir švietimo sistemos kontekste, kokiais rodikliais galėsime tą veiklą išmatuoti, kaip ir kiek ji bus finansuojama, kadangi universitetai mokslo veiklai finansuoti gauna daugiau lėšų.

Čia matau galimą didelį kolegijų indėlį. Mūsų asociacijos Mokslo taikomosios veiklos komiteto nariai ir komiteto pirmininkė dr. Nijolė Zinkevičienė, atstovaujanti LKDK Europos taikomųjų mokslų universitetų tinkle, gali kartu su Švietimo ir mokslo ministerija diskutuoti ir tiesiogiai dalyvauti, kuriant mokslo taikomosios veiklos Lietuvoje prioritetus bei vertinimo rodiklius.“

Laukia tolimesnės reformos vizijos

Pasak LKDK viceprezidentės, ji yra patenkinta konstruktyviu dialogu su Švietimo ir mokslo ministerija, kuri atsižvelgia į išsikomus lūkesčius ar pastebėjimus. „Ministerijos keliami reikalavimai yra pamatuoti, tačiau šiame etape jau norėtusi aiškesnės vizijos, ryžtingesnio politikos formavimo,

Doc. dr. Žymantė Jankauskienė. Vilniaus kolegijos archyvo nuotr.

projektinio rodiklių pristatymo. Šiais metais ministerija pasiūlė didesnę valstybės finansuojamų vietų skaičių į kolegijas stojantiems pretendentams. Deja, nemaža dalis šių lėšų liko nepanaudota. Iš ministerijos tai buvo ženklas jaunimui, kur link sukti, kokiose srityse valstybei reikės specialistų. Tačiau, kaip ir LKDK posėdyje, LAMA BPO prezidentas prof. dr. Pranas Žiliukas pastebėjo, kad šis ministerijos žingsnis atskleidė ir labai dideles švietimo sistemos problemas bendrojo ugdymo institucijose.

Į aukštąsias mokyklas ateina studijoms nepasirengę jaunuoliai, kuriems reikia labai daug pastangų ir laiko, kad pasivytų geriau pasiruošusius. Ne visiems užtenka motyvacijos taip elgtis iki studijų pabaigos. Dėstytojai susiduria su išbandymais, kaip,

taikant skirtingus studijų metodus, padėti skirtingo pasirengimo studentams pasiekti numatytų studijų rezultatų“, – sako ji.

„Remiantis statistika, patenkame tarp penkių šalių, kuriose yra daugiausiai aukštąjį išsilavinimą turinčių 25–34 m. žmonių. Tačiau pagal lėšas, skiriamas vienam studentui, esame sąrašo apačioje. Svarbu palaikyti tinkamą studijų kokybę, kad neįvyktų aukštojo mokslo išsilavinimo devalvacija. Malonu matyti, kad situacija keičiasi. Vis daugiau „šimtukininkų“ renkasi kolegijas. Žmonės siekia žinių, ypač praktinių įgūdžių, norėdami kuo greičiau įsitvirtinti darbo rinkoje. Kolegijų misija yra suteikti jiems šią galimybę“, – sakė LKDK viceprezidentė Ž. Jankauskienė. ■

Kauno technikos kolegijoje įkurta hidraulikos laboratorija

Verslas kartu su aukštosiomis mokyklomis stiprina bendradarbiavimą. Dar vienas pavyzdys – Kauno technikos kolegijos kartu su verslo įmone „Festo“ įkurta hidraulikos ir pneumatikos sistemų laboratorija. KTK direktorius Nerijus Varnas teigia, kad investuoti į hidraulikos ir pneumatikos laboratoriją paskatino ateinančios į Kauną ir Lietuvą pramonės įmonės bei sparčiai auganti tokių specialistų paklau-

Vienas iš naujosios laboratorijos stendų

sa: „Prieš keletą savaitių buvome susitikę su „Continental“ įmonės atstovais, kurie patvirtino, kad einame teisinga linkme. Be jiems reikalingų elektronikos srities studijų programų absolventų, įmonės vadovai pažadėjo įdarbinti mūsų rengiamus mechanikos krypties specialistus, turinčius pneumatikos ir hidraulikos praktinių žinių. Būsimoje „Continental“ gamyklos veikloje mechatronikos procesai taip pat bus labai svarbūs, todėl reikės ir tokių specialistų. Tai tik viena iš įmonių, kuriai trūksta šios srities inžinierių.

Lietuvoje tokių įmonių yra daug. Visose jose procesai kasdien vis labiau robotizuojami ir skaitmenizuojami. Gamybinė įranga ir linijos veikia pneumatikos ir hidraulikos pagrindais, todėl svarbus jų aptarnavimas ir priežiūra.“ Pasak N. Varno, bendradarbiavimas su UAB „Festo“, prasidėjęs prieš beveik 20 metų, sėkmingai vystosi ir tęsiasi iki šiol.

„Labai džiaugiamės, kad turime tokius partnerius kaip UAB „Festo“, kurie mato reikalingų specialistų poreikį ir naudą juos ugdant, todėl nemažai investuoja į aukštąjį mokslą. Dar prieš kelerius metus su UAB „Festo“ įkūrėme mechatronikos laboratoriją, kurioje turėjome ir nedidelę dalį pneumatikos bei hidraulikos laboratorijos pagrindų. Tačiau, galvojant apie mūsų studentų praktinius gebėjimus ir apie šiandieninių įmonių poreikius, reikalinga platesnė praktinių gebėjimų gama, todėl ryžomės plėtrai ir kartu su UAB „Festo“ įmone investavome per 40 tūkst. eurų. UAB „Festo“ įmonės specialistai mums padeda ir pačiame studijų procese, todėl naujausią informaciją studentai sužino iš pirmų lūpų. Pagal turimą įrangą tai bene didžiausia tokio tipo laboratorija ne tik tarp kolegijų, bet ir universitetų“, – sako N. Varnas.

Galimybė perkvalifikuoti specialistus

UAB „Festo“ atstovo Aleksandro Kirkos teigimu, įmonė turi itin stiprią didaktinę programą ir, matydama poreikį, nuolat investuoja į mokymosi ir studijų procesus: „Bendradarbiaujame su įvairiomis mokyklomis, kolegijomis ir universitetais. Jiems gaminame laboratorinę ir programinę įrangą, leidžiamė vadovėlius ir kitą medžiagą, skirtą studijų procesui.“ Specialisto teigimu, laboratorija atitiks visus reikalingus standartus, o

Laboratorijos atidarymas. KTK direktorius Nerijus Varnas ir UAB „Festo“ atstovas Aleksandras Kirka

įgyti įgūdžiai leis iškart įsiliesti į darbo rinką. „Išmanančių hidraulikos sistemas poreikis yra labai didelis. Nuolat sulaukiu skambučių, prašymų ir laiškų rekomenduoti tinkamus žmones. Jei pažvelgtume į bet kokią pramonės sritį ir ten esančią įrangą, mašinas, tai pamatytume, kad nėra nė vienos mašinos be hidraulinės sistemos. Tad šios srities žinios šiuolaikiniam specialistui yra būtinos.“

Laboratorija suteiks ir galimybę padėti kelti kvalifikaciją gamybininkams, nes jau dirbantys inžinieriai, mechanikai, technikai nori tobulinti žinias. „Į tai atsižvelgdami ir komplektavome laboratoriją, kurios įranga skirta hidraulinių sistemų studijoms, o dalis – pneumatikai. Čia rasite specialius mokomuosius stendus, kur bus galima sumontuoti įvairias hidraulines sistemas pagal

dėstytojų duodamas užduotis ar studentų sumanymus. Sumontavus tam tikrą sistemą, galima įjungti ir pasižiūrėti, kaip ji veikia. Išmatuoti visus parametrus: srautą, slėgį, greitį, eigas ir pan. Yra galimybė atlikti ir mokslinius tyrimus, nes prie šios įrangos yra ir programinė įranga, kuri leidžia užrašyti į kompiuterį procesus, juos modeliuoti ir simuliuoti. Studentai dirbs su visais hidraulinių sistemų elementais: siurbliais, skirstytuvais, vožtuvais ir pan. Visi įrangos komponentai yra pramoniniai, lygiai tokie patys, kokie naudojami pramoninėse, mobiliose sistemose. Skiriasi tik savo gabaritais, kad tilptų laboratorijoje ir būtų patogūs dirbti“, – laboratorijos įrangą pristato UAB „Festo“ didaktikos specialistas A. Kirka. Parengta pagal KTK pranešimą

MOKSLO RENGINIUOSE

Ar aktualios Sąjūdžio idėjos ir vertybės?

Dr. R. Kaminskas – pirmas iš dešinės. Autoriaus asmeninio archyvo nuotr.

Neseniai Kaune vyko seminaras-diskusija, skirtas mokytojams „Ar aktualios Lietuvos Sąjūdžio idėjos ir vertybės šiandien?“, kuriame pagrindinį pranešimą skaitė Lietuvos Sąjūdžio Kauno tarybos pirmininkas dr. Raimundas Kaminskas. Renginyje buvo skirtas paminėti

Lietuvos valstybės atkūrimo 100-metį ir Lietuvos Sąjūdžio 30-metį. Susirinkusieji pažymėjo, kad laisvė, žmogaus teisės, demokratija, teisingumas, valstybingumas, pilietiškumas, solidarumas ir kitos vertybės buvo svarbūs veiksniai, dėl kurių prieš 30 metų susiformavo ir susitelkė masinis soci-

alinis judėjimas – Lietuvos Sąjūdis. Lietuvos Sąjūdžio veikla ir toliau daugumai žmonių kelia tam tikrus solidarumo jausmus. Žmonės, siekiantys atkurti Lietuvos valstybę, vienas kito nepažinojo, tačiau greitai visi tapo lyg vienos šeimos nariais – kovotojais už viešąjį interesą, kovotojais už Lietuvos nepriklausomybę.

Kam reikalinga Lietuvos Sąjūdžio istorija

šiandien? Kad žinotume svarbius nematerialius faktus – Sąjūdžio idėjas ir vertybes, kurias ir toliau galėtume branginti ir saugoti mūsų tėvynės bei Lietuvos valstybės optimistinės ateities vardan. Mes su tikėjimu, viltimi ir meile turėtume kartu pilietiškai dalyvauti, kuriant darnesnę ir teisingesnę Lietuvą, puoselėti ją ir perduoti mūsų istorinę atmintį ateities kartoms.

Seminaro dalyviai

LIETUVA IR LATVIJA

Baltiškasis ruduo: nuo Baltų vienybės dienos iki Baltų apdovanojimo

Doc. dr. Regina Kvašytė

Ruduo tiek Lietuvoje, tiek Latvijoje pažymėtas baltiškiosios vienybės ženklu. Prisimenamos bendros šaknys, o tam skirtų renginių kasmet vis daugėja. Jau įprasta, kad uždegami laužai ant piliakalnių (vyksta ugnies sąšaukos), būna nemažai įvairių bendruomenių rengiamų minėjimų.

Po to, kai Lietuvos ir Latvijos parlamentai Baltų vienybės dieną (rugsėjo 22-ąją) paskelbė atmintina diena, nuo 2012 m. šios dienos

encija „Bendrumai ir skirtumai Latvijos ir Lietuvos kultūros istorijoje“. Tai buvo INTERREG projekto „Tarptautinis kultūros maršrutas – Baltų kelias“ sudedamoji dalis. Apie skirtingus latvių ir lietuvių kelius iki valstybingumo, istorinę patirtį ir išbandymus kalbėjo istorikas dr. Dangiras Mačiulis (Lietuvos istorijos institutas), apie latvių ir lietuvių kalbų panašumus ir skirtumus – dr. Regina Kvašytė (Šiaulių universitetas), apie baltų pilkapių kultūrą (I–IV a.) Rytų Baltijoje ir Lielupės baseine – dr. Ernestas

Baltų centro ir Šiaulių UNESCO klubo nariai prie atminimo lentos Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signatarams

minėjimas rengiamas tarpvalstybinio lygiu. Lig šiol Latvijoje minėjimai vyko Bauskėje (2012), Rucavoje (2014), Liepojoje (2016), o Lietuvoje – Šiauliuose (2013), Rokiškyje (2015) ir Palangoje (2017). Šiomet šventė vyko Latvijoje. Jelgavoje ją iškilmingai pradėjo Jelgavos miesto tarybos pirmininkas Andris Ravinis (*Andris Rāviņš*). Susirinkusius pasveikino Latvijos Respublikos Saeimos pirmininkė Inara Mūrniecė (*Ināra Mūrniece*) ir Lietuvos Respublikos Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Latvija grupės pirmininkas Kęstutis Mašulis. Dainavo abiejų valstybių chorai. Po to oficialūs asmenys padėjo gėlių prie pirmojo Latvijos prezidento Janio Čakstės (*Jānis Čakste*) paminklo.

Gederto Eliaso Jelgavos istorijos ir meno muziejuje buvo surengta mokslinė konfer-

encija „Bendrumai ir skirtumai Latvijos ir Lietuvos kultūros istorijoje“. Tai buvo INTERREG projekto „Tarptautinis kultūros maršrutas – Baltų kelias“ sudedamoji dalis. Apie skirtingus latvių ir lietuvių kelius iki valstybingumo, istorinę patirtį ir išbandymus kalbėjo istorikas dr. Dangiras Mačiulis (Lietuvos istorijos institutas), apie latvių ir lietuvių kalbų panašumus ir skirtumus – dr. Regina Kvašytė (Šiaulių universitetas), apie baltų pilkapių kultūrą (I–IV a.) Rytų Baltijoje ir Lielupės baseine – dr. Ernestas

tas Vasiliauskas (Klaipėdos universitetas), o apie etnografijos tradicijas ir jų tarpusavio sąveiką Latvijos ir Lietuvos pasienio kultūros kontekste – dr. Aija Jansonė, Latvijos etnografinio muziejaus po atviru dangumi atstovė. Prieš prasidedant konferencijai, ant muziejaus pastato buvo atidengta atminimo lenta trimis Vasario 16-osios Nepriklausomybės akto signatarams: Kazimierui Bizauskui, Vladui Mironui ir Jonui Smilgevičiui (autorius – skulptorius Mindaugas Šnipas). Muziejus įsikūręs pastate, kuriame veikė Mintaujos berniukų gimnazija, išugdžiusi ne vieną Lietuvai svarbų asmenį. Jau anksčiau ten atidengta lenta Prezidentui Antanui Smetonai. Dar viena atminimo lenta, skirta prelatui Kazimierui Jasėnui, šventės metu atidengta ant Romos katalikų katedros pastato.

Minėtini dar keli renginiai, sulaukę nemažai dėmesio. Tai paroda „Simboliai ir ženklai Julijos Daniliauskienės karpiniuose“ iš Šiaulių „Aušros“ muziejaus fondų (atidaryme dalyvavo tautodailininkės dukros Viktorija ir Giedrė), filmas apie poetus ir vertėjus Knutą Skujenieką ir Vladą Braziūną „Arčiau žemės anapus upės“ (režisierius Ernestas Samsonas, prodiuserė Viktorija Jonkutė), etnografinis ritualas „Vestuvės“, kurį atliko folkloro grupės „Dimžens“ (Jelgava) ir „Rēda“ (Šiauliai). Uždarymo koncerte „Iš vienos jūros, iš vieno medžio...“ nuskambėjo Jėkabo Jančevskio (*Jēkabs Jančevskis*) oratorija „Iš latvių žemių“ (No letu zemes). Kartu su Jelgavos bigbendu (dirigentas Raitis Ašmanis) koncertavo Daumants Kalninis (*Daumants Kalniņš*) ir Martynas Kavaliauskas.

Renginio pabaigoje, kai buvo atliekama visoms trims Baltijos šalims brangi, Baltijos kelio himnu tapusi daina „Bunda jau Baltija“, prie jų prisijungė Madara Buškevica. Mies-

Signatarų atminimo lenta

Konferencijos akimirka. Centre – Latvijos ambasadorius Lietuvoje Albertas Sarkanis.

to centre, Pašto saloje įsikūrusį šamotinių skulptūrų parką papildė keturios skulptūros, kurių atidarymą jau sutemus palydėjo ugnies efektai. Todėl šios skulptūros buvo pavadintos „Degančiomis“.

Kitais metais į Baltų vienybės dieną pakvies Biržai.

Rugsėjo 26 d., kai minima Europos kalbų diena, Rygoje, Europos Sąjungos namuose vyko vakaras, kurį taip pat būtų galima priskirti prie baltiškųjų (tiksliau – Balti-

jos) renginių, nes pagrindinis dėmesys teko kilmės ir teritorijos atžvilgiu artimiausioms kalboms. Vakarų tema – „Latvijai, Lietuvai ir Estijai – 100. Pažink ir išdainuok Baltijos valstybių kalbas!“. Apie estų kalbą kalbėjo latvių poetas ir vertėjas Guntaras Guodinis (*Guntars Godiņš*), apie latvių kalbą – Liepojos universiteto rektorė profesorė Dacė Markus (*Dace Markus*), apie lietuvių kalbą – Šiaulių universiteto docentė ir Baltų centro vadovė Regina Kvašytė. Renginį vedė Uldis Priedė (*Uldis Priede*) iš Europos Komisijos vertimo tarnybos. Grojo, visomis trimis kalbomis dainavo ir klausytojus pritarti kvietė liaudies tradicijų grupė „Budēli“. Po kalbų ir dainų buvo galima pasivaikinti visų trijų šalių patiekalais.

Rugsėjo 27 d. Baltų vienybės dienai buvo skirti Šiaulių universitete įvykę tradiciniai (šiomet jau 149-ieji) „Tekstų skaitymai“. Dr. Regina Kvašytė apžvelgė latvių vaikų ir jaunimo literatūros vertimus į lietuvių kalbą, apie Anos Saksės „Pasakas apie gėles“ vertimus plačiau kalbėjo profesorė dr. Džiuljeta Maskuliūnienė. Buvo pristatytas naujausias žurnalo „Rubinaitis“ numeris, kuris skirtas latvių literatūrai, aptariamoms įvairios lietuvių ir latvių vaikų literatūros aktualijos. Renginio dalyviai galėjo apžiūrėti knygas iš Baltų centro fondo, pasiklausyti Rainio ir Vitauto Liūdeno (*Vitauts Lūdēns*) eilėraščių ir jų vertimų (IV kurso lituanistės), pasižiūrėti

■ Nukelta į 12 p.

Baltų vienybės dienoje. Iš kairės: Bronius Maskuliūnas, Regina Kvašytė, Džiuljeta Maskuliūnienė, Genovaitė Kačiušienė, Kazimieras Župerka

Europos kalbų dienoje. Iš kairės: Guntaras Guodinis, Dacė Markus, Regina Kvašytė, Uldis Priedė. Reginos Kvašytės archyvo nuotr.

„Žemė, atspindinti puikias saules...“ Geologo, akademiko profesoriaus Algimanto Grigelio SIRIJOS FOTOGRAFIJŲ PARODA

Įdomu pamatyti straipsnį, parašytą arabiškais rašmenimis. Iš kairės: akad. Algimantas Grigelis, Gamtos tyrimų centro direktorius, akad. Vincas Būda, Geoaplinkos tyrimų laboratorijos vadovas, vyr. m. d. Kęstutis Jokšas. J. Jankauskienės nuotr.

Dr. Violeta Pukelytė

Likimas lėmė man, Utenos gimnazijos berniokui, pasukti profesionalaus geologo keliu. Šis pasirinkimas mane vedžiojo po visos Lietuvos geologines atodangas – nuo paleontologams garsios Papilės iki Akmens kaimo prie Merkio. Skatino tirti tūkstančius metrų giliųjų gręžinių kerną ir

leisti ilgas valandas laboratorijoje prie mikroskopo. Su geologo plaktuku ir kuprine teko daug išvaikščioti bei paplaukioti. Tai buvo darbas, kurio maloniausios akimirkos ateina, patyrus atradimo džiaugsmą... (A. Grigelis, 2011. Bibliografijos rodyklė. Įvadas, 7 p.)

Akad. habil. dr. prof. Algimantas Grigelis turi priklausomybę – norą patirti atradimo

džiaugsmą visose srityse, kuriose tik jam tenka dirbti. O jų yra tikrai nemažai... Be pagrindinės veiklos – paleontologinių ir stratigrafinių tyrimų, už kuriuos jam suteiktas habilituoto fizinių mokslų daktaro laipsnis, A. Grigelis stengėsi savo žinias perduoti jaunai geologų kartai ir tapo Vilniaus universiteto profesoriumi, buvo redaktorius ir leidėjas. Yra akademikas, aktyvus mokslo istorikas ir Lietuvos Ignoto Domeikos draugijos prezidentas. Visapusė profesoriaus veikla ir atradimai neliko nepastebėti. Jis apdovanotas ne viena premija, o 2018 m. rugsėjo 24 d. Lietuvos mokslų akademijos (LMA) narių visuotiniame susirinkime LMA prezidentas akad. Jūras Banys kartu su LMA Teodoro Grotuso fondo valdybos pirmininku akad. Aivaru Kareiva už nuopelnus mokslui ir kultūros puoselėjimą akademikui Algimantui Grigeliui įteikė Teodoro Grotuso (*Theodor von Grotthuss*) medalį.

Gražus sutapimas, kad tuo pat metu Gamtos tyrimų centre Vilniuje buvo atidaryta A. Grigelio fotografijų paroda „Žemė, atspindinti puikias saules...“, kurią parengė GTC Kvartero tyrimų mokslininkė dr. Violeta Pukelytė. Joje galime grožėtis tolimos ir mažai mums pažįstamos Sirijos vaizdais...

Pažinimo troškimas ir noras patirti atradimų džiaugsmą vedė mokslininką vis į naujas žemes. Viena iš daugelio jo aplankytų ir tirtų mūsų Žemės vietų yra Sirija. Šioje šalyje Algimantas Grigelis dirbo 1986–1989 m., pakviestas Sirijos geologijos ir mineralinių išteklių ministerijos, kaip jūros sistemos foraminiferų specialistas – mikropaleontologas. Šios ekspedicijos tikslas buvo sudaryti jūros sistemos stratigrafiją ir paleogeografiją (jūra – geologinis mezozojaus eros periodas, prasidėjęs prieš 199,6 mln. m. ir baigęs prieš 145,5 mln. m.).

Per ketverius metus atlikti geologiniai lauko darbai Sirijos kalnuotose (Jebel An-sarija, Jebel Sheikh, Palmyridai) srityse. Remiantis jūros geologinio periodo mineralinių išteklių ir naftingumo įvertinimu, buvo sukurti Sirijos – rytinio Viduržemio jūros regiono – jūros sistemos stratigrafijos ir geologinės raidos pagrindai. Mokslininkas sudarė Jabal-Sheikh (arba Hermono) kalno – aukščiausio Sirijos taško (2814 m virš jūros lygio) pilną jūros profilį. Tyrimų rezultatai buvo apibendrinti mokslinėse ataskaitose, sugulę į straipsnius įvairiuose užsienio mokslo leidiniuose ir solidžią monografiją „Kuznetsova K I., Grigelis A.,

■ Nukelta | 10 p.

Parodos fragmentas. V. Pukelytės nuotr.

Palmyros miesto griuvėsiai. A. Grigelio nuotr.

IŠKILIŲ ASMENYBIŲ GALERIJOJE

Paminėtos Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, dr. Bronislovo Lubio 80-osios gimimo metinės

Spalio 8 d. Seimas plenariniame posėdyje paminėjo Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo deputato, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro Bronislovo Lubio 80-ąsias gimimo metines.

„Patyręs tėvo tremtį, jis puikiai suprato Nepriklausomybės kainą ir dalį savo gyvenimo skyrė politikai, matydamas prasmę ir

galimybę prisidėti prie Lietuvos kūrimo. B. Lubys istorijos puslapiuose liks kaip iškili ir aktyvi asmenybė“, – tardamas įžanginį žodį, sakė Seimo Pirmininkas Viktoras Pranckietis ir pakvietė visus tylos minute pagerbti velionio atminimą.

„Tai vienas žymiausių atgimusios Lietuvos žmonių, vienas svarbiausių Lietu-

vos virsmo epochos veikėjų, – kalbėjo Nepriklausomybės Akto signataras Česlovas Juršėnas. – Rengdamas šią prakalbą, ilgai ieškojau vieno žodžio, vieno epiteto B. Lubio asmenybei apibūdinti. Tikiuosi, kad radau. Tai lotyniškas posakis – „homo faber“ – žmogus meistras, vertybių kūrėjas. Jis išties veikė kaip profesionalų profesionalas, sukūręs

daug vertybių Jonavoje, Klaipėdoje ir visoje Lietuvoje.“

Renginyje dalyvavo Nepriklausomybės Akto signataro B. Lubio artimieji, Nepriklausomybės Akto signatarai, kiti svečiai. Seimo Lietuvos laisvės gynėjų galerijoje atidaryta

■ Nukelta | 11 p.

Sušaudyta istorinė tiesa

Loreta Glebavičiūtė

Šių metų spalio mėnesį LMA Vrublevskių bibliotekoje įvyko Adolfo Ramanausko-Vanago kapavietės paieškų, palikų tyrimo ir žūtis aplinkybių pristatymas. Renginyje dalyvavo Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Archeologijos katedros docentas: dr. Gintautas Vėlius, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vyriausiasis programų specialistas Dalius Žygelis, Okupacijų ir laisvės kovų muziejaus direktorius Eugenijus Peikštenis, Seimo narys dr. Arvydas Anušauskas.

Šie metai paskelbti legendinio lietuvių tautos pasipriešinimo vado A. Ramanausko-Vanago (1918–1957) metais. Jis vadovavo vienam kovingiausių partizanų junginių – Dainavos apygardai, buvo išrinktas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Ginkluotųjų pajėgų vadu, vienuolika metų su ginklu rankose priešinosi sovietinei okupacijai. 1956 m. buvo suimtas KGB, žiauriai kankintas ir okupantų teismo sprendimu sušaudytas. 2018 m., po kelis dešimtmečius trukusių paieškų, Vilniaus našlaičių kapinėse buvo atrasti A. Ramanausko-Vanago palaikai. Pasitelkus istorijos, archeologijos, teismo medicinos ir antropologijos specialistus, atlikti unikalūs tyrimai.

E. Peikštenis pasakojo, kaip ilgai ieškota partizanų laidojimo vietų, tarp jų ir A. Ramanausko-Vanago. Didžiausias darbas prieš archeologų kasinėjimus buvo surinkti kuo tikslesnę informaciją, liudininkų parodymus, archyvinę medžiagą. Tik gerai pasirengus, buvo sprendžiama, ar pasirinkta kasinėjimų vieta yra tinkama. Partizanų palaidojimo vietų yra ir daugiau. Šiemet bus tęsiamos paieškos ne tik Našlaičių kapinėse, Antakalnyje, bet ir Merkinėje, Šventėžeryje.

Adolfo Ramanausko-Vanago istorijos tyrimų pristatymas pilnutėlėje LMA Vrublevskių bibliotekos salėje

kad kriminaliniai nusikaltėliai galėjo būti palaidoti kartu su politiniais kaliniais.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro vyriausiasis programų specialistas Dalius Žygelis pasakojo, kad 1956–1969 m. ištis būdavo laidojama vienoje duobėje, taip siekiant nuslėpti politinių kalinių žudynes. Teko atlikti išsamius archyvinis tyrimus. Našlaičių kapinių teritorija buvo labai didelė, jose – daugiau kaip 2 tūkst. palaidotų asmenų, todėl reikėjo kuo tikslesnių duomenų. Buvo analizuojamas kapinių planas, kapinių knygos su pavardėmis ir mirties datomis, kai kur išliko paminklai su datomis. Tai padėjo nustatyti laidojimo kryptį ir kapų seką. Laidojimo vietos ieškota, atmetant dokumentuose pažymėtas vietas ir datas. Liko kapinių ploteliai be duomenų,

kad paslėptų istorinę tiesą. Našlaičių kapinėse buvo laidojami benamiai, nežinomi asmenys be artimųjų, negyvi kūdikiai, medicininės atliekos iš ligoninių operacinių. KGB ir Rusijoje taikė metodiką laidoti politinius kalinius „užkrečiamose“, apleistose kapinėse, kur laidojamos medicinos atliekos, kad niekam nekiltų noras kasinėti. Buvo rasta palaidota po du ar tris žmones. KGB padarė klaidą – iš trijų asmenų buvo nesunku pagal fizinius duomenis atpažinti ieškomą asmenį. Daugelis lavonų buvo užpilami kalkėmis. Laimei, A. Ramanausko-Vanago palaikai nebuvo jomis užpilti. Jo kūnas buvo įmestas veidu žemyn, o ant jo užversti du kriminalinių nusikaltėlių kūnai. Tai išsaugojo pakenčiamą palikų būklę, nepaisant kulkos sutrupinto žandikaulio. Palikų autentiškumas nustatytas atlikus antropologinę analizę, palyginus kaukolę ir asmens fotografijas bei atlikus DNR tyrimus.

Istorikas dr. Arvydas Anušauskas baigė A. Ramanausko-Vanago istorijos tyrimą. Jo parengtoje knygoje aprašomos KGB regztos paieškos operacijos, specialių metodų naudojimas, nagrinėjamas Vanago suėmimo ir kankinimo 1956 m. spalio 12 d. epizodas, nustatyti penki asmenys, galėję dalyvauti žiauriuose kankinimuose. Pasitelkęs teisminės medicinos, psichiatrijos ir kriminalistikos ekspertus, knygos autorius išaiškina KGB klastotes, atskleidžia asmeninę įkalinto A. Ramanausko-Vanago dvikovą su KGB ir kitus nežinomus šios istorijos puslapius. A. Anušauskas pasakojo, kaip istorikui praverčia ne tik archyvo dokumentai, bet ir įvairių sričių specialistų tyrimai. Iš informacijos gausos galima susidaryti išsamų vaizdą, koks žmogus buvo A. Ramanauskas-Vanagas, ir tiksliau atkurti jo likimo detales.

Keliuose protokoluose Vanago parašai buvo suklastoti. Tarkim, po maisto produktų gavimo aktu. Kalėjimo liginės gydytojo įrašus, kuriuose jis aprašė Vanago būklę po kankinimų, nagrinėjo mūsų gydytojai. Įrašai dėl padarytų sužalojimų sutapo su antropologų tyrimais, kurie dar papildė bausių kankinimų padarytos žalos diagnozę: į akį aštriu smailu daiktu buvo durta net penkis kartus, tai paliko pėdsakus kaukolėje. Bet mes nežinome, kas buvo padaryta su minkštaisiais audiniais, kiek nukentėjo jo kūnas po metų tardymo KGB kalėjime. Jam buvo diagnozuota anemija dėl didelės kraujo netekties ir siaubingų sąlygų kalėjime. KGB

prižiūrėtojai liudininkai melagingai teigė, kad po kankinimų jis buvo nuvestas į liginę, nors iš tiesų ten jis buvo nugabentas be sąmonės – krauju pasrūvusi veidu, išdurta akimi, daugybiniais sumušimais, rankų pirštų pjovimais, masyviais krauju primirkusiais tvarsčiais genitalijų srityje.

Partizaninio judėjimo šmeižimas, antpuoliai prasidėjo seniai ir tęsiasi iki šiol. A. Anušauskas teigė, kad jau prieš 25 metus Lietuvos prokuratūra galėjo nustatyti tiesą. Tada buvo bandyta paneigti KGB falsifikatus ir tokius fiktyvius teiginius, kad neva Vanagas pats save sužalojo. KGB kalėjimo liginės gydytojo įrašus nagrinėję šiuolaikiniai medikai paneigė šmeižtą ir teigė, kad žmogus tokiais būdais negali taip susižaloti.

Prieš 25 metus buvo apklausti Vanago tardymų liudininkai, prižiūrėtojai, budėtojai – tarp jų buvo būtent tie, kurie dalyvavo Vanago kankinimuose. Tačiau, pritrūkus įrodymų, byla buvo kelis kartus sustabdyta. Liudininkai melavo, išsisukinėjo. Tada nepavyko įrodyti budelių kaltės, nors jų pavardes ir biografijas pavyko nustatyti. Vienas dingio, pėdsakai vedė į Ukrainą. Prižiūrėtojai buvo menko išsilavinimo. Nachmanas Dušanskis buvo tik viena grandis Vanago istorijoje. A. Anušauskas knygoje įvardijo tikruosius budelius ir prisidėjusius prie kankinimų.

Istorikas sakė, kad KGB dokumentus, protokolus reikia vertinti labai kritiškai, kad nepadarytume „vanagaitiškų“ klaidų. Ištyręs neformalius prokuroro užrašus, jis teigė, kad, surašant oficialų protokolą, buvo palikta vos pusė Vanago kalbos, tekstas sutrupintas, fragmentuotas, mintis trūkinėja. Tai iškreipė Vanago kalbos esmę. Kankinimai, egzekucija ir teismas buvo uždari. Liudininkai ir sekretoriai tėra keli įslaptinti žmonės. Nusipelnę KGB tarnautojai gaudavo premijas: Vanago išdavikas gavo 3 tūkstančius rublių, kiti yra gavę vardinius laikrodžius, buvo suteikiami laipsniai.

Nei Vanagas, nei tardoma jo žmona partizanė Birutė Mažeikaitė-Ramanauskienė neišdavė, kur gyveno, nes slėpė dukrą Auksę. Jiedu su žmona gebėjo puikiai maskuotis, keliaudavo dviračiais, turėjo padirbtus dokumentus, plaukus Vanagas buvo nusidavęs juodai, ištikimi žmonės jam padėjo, saugodavo. Tai, kad Vanagas pajėgė slapstyti beveik 11 metų, rodo didelį jo, kaip kariūno, profesionalumo lygį, o jo vadovavimas partizanams – intelektą ir mokytojo talentą. Abu su žmona buvo išsamiai aptarę, ką sakyti, o ko ne.

Kodėl KGB budeliai taip žiauriai kankino Vanagą, nors 1956 m. partizaninis judėjimas jau slopo? Jis buvo nušautas į veidą, nors KGB budeliai paprastai šaudydavo į pakaušį. Jau suėmimo dieną jis buvo žvėriškai, su dideliu įniršiu nukankintas. Net paskelbus mirties nuosprendį, jis dar buvo mušamas, nors nebebuvo prasmės ką iškvosti – tai liudija antropologų aptiktos vos pradėjusios gyti žymės kaukolės kaktos srityje. Galima daryti prielaidą, kad jis buvo verčiamas pasirašyti savo kaltės prisipažinimą, nes sutapo datos.

Užsienio reikalų ministerija tariasi dėl Vanago paminklo JAV. Bus sukurtas dokumentinis filmas apie Vanago palikų paiešką, kitas filmas – labiau mokslinis – apie palikų tyrimą Medicinos antropologijos katedroje: visas šis darbas buvo filmuojamas. *Autorė yra LMA Vrublevskių bibliotekos darbuotoja*

Iš kairės: Arvydas Anušauskas, Gintautas Vėlius, Dalius Žygelis, Eugenijus Peikštenis

Ieškoti A. Ramanausko-Vanago palikų padėjo ir KGB dokumentų nagrinėjimas. Mirties nuosprendžio akte, kuriame įrašytos ir budelių pavardės, nurodyta, kad jis užkastas. Prieš trejus metus Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro istorikas Darius Indrišionis, nagrinėdamas už kriminalinius nusikaltimus nuteistų sušaudyti asmenų bylas, pastebėjo, kad tą pačią dieną mirties bausmė buvo įvykdyta tiek partizanų vadui Vanagui, tiek Lukiškių kalėjime buvusiems kriminaliniams nusikaltėliams. Dokumentuose nurodyta, kad jie užkasti Našlaičių kapinėse. Imta tirti versija,

apaukę brūzgynais. Tose vietose ir imta kasinėti. Teko rauti dilgėles ir krūmokšnius.

Paiškoms padėjo ir atsitiktinai gauta informacija. Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centrui informaciją suteikė kito sušaudyto rezistentu anūkė. Ji ir jos tėvas žinojo apytikslę vietą, nes sušaudyto politinio kalinio tėvas gyveno šalia Našlaičių kapinių viename name su tų kapinių prižiūrėtoju ir duobkasiu. Matyt, senatvėje norėdamas palengvinti sąžinę, jis parodė, kur užkastas kaimyno tėvas. KGB laidojimo metodai buvo bendri daug kur. Politinius kalinius laidojimo prastos reputacijos kapi-

„Žemė, atspindinti puikias saules...“ Geologo, akademiko profesoriaus Algimanto Grigelio SIRIJOS FOTOGRAFIJŲ PARODA

Parodos atidarymo akimirka. J. Jankauskienės nuotr.

■ Atkelta iš 9 p.

Adjamian J., Jarmakani E., Hallaq L., 1996. Zonal Stratigraphy and Foraminifera of the Tethyan Jurassic (Eastern Mediterranean): a monograph. Amsterdam: Gordos&Breach Science Publishers, 256).

Grožėjusi didinga Jabal-al-Sheikh (biblinio Hermono kalno) viršūne Anti-Libano kalnyne, mačiau barbarų suniokotos nuostabios II a. romėnų Al-Afamija šventyklos griuvėsius Ansarijos kalnuose, regėjau kvapą

užgniaužiantį buvusio Tadmoro (Palmyros) miesto grožį, viešėjau pas beduinus Arabijos dykumoje, sėdėjau aramėjų kaimo bažnyčios I a. koplyčioje prie apaštalo Luko ranka tapytos Marijos paveikslu, apvaikščiojau daugybę seniausios pasaulio sostinės Damasko kampelių... (A. Grigelis, 2011. Bibliografijos rodyklė. Įvadas, 7 p.)

Vėliau į šią šalį, jau kaip keliautojas ir fotografas, A. Grigelis sugrįžo 2010 m. ir parsivežė šūsnį užfiksuotų akimirkų, kuriomis šiandien galime gėrėtis. Parodos pavadinimas – „Žemė, atspindinti puikias saules...“

– tai eilutės iš Sirijos himno, kurį parašė Chalilis Mardamas Bėjus, o į lietuvių kalbą išvertė Augustinas Žemaitis. Fotografijos iš tiesų – unikaliai, nes jose matome dar karo nenuniokotą Siriją. „Tokią, kokia išliks mano širdyje“, – sako profesorius.

Nuostabius vaizdus papildo trumpa geografinė-istorinė informacija apie šią šalį, kur dėl palankių gamtinių sąlygų labai anksti susiformavo nuolatos gyvenamos gyvenvietės ir brandžios priešistorinės kultūros. Sirija – viena iš pasaulio žemdirbystės ir

seniausių civilizacijų židinių, klestėjusių tuo pat metu, kaip ir Senovės Egiptas bei Mesopotamija. Ilgus amžius šalį valdė galingos imperijos – Asirija, Babilonija, Aleksandras Makedonietis, Romos ir Bizantijos imperijos ir kt. Visos jos paliko savo pėdsakus Sirijos žemėse, kai kuriuos jų atpažįstame ir parodos fotografijose.

Parodą galite aplankyti Gamtos tyrimų centro pirmojo aukšto fojė ir, kaip ir akad. Algimantas Grigelis, patirti atradimo džiaugsmą...

Pirmieji parodos lankytojai. J. Jankauskienės nuotr.

Paminėtos Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, dr. Bronislovo Lubio 80-osios gimimo metinės

■ Atkelta iš 9 p.

paroda, skirta Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro B. Lubio 80-osioms gimimo metinėms paminėti.

Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras Bronislovas Lubys gimė 1938 m. spalio 8 d. Plungėje, Apolinaro Lubio ir Stefanijos Lubienės (Skuodaitės) šeimoje. Bronislovo tėvas Apolinaras buvo prekybininkas, turėjo mėsos parduotuvę, o motina rūpinosi namais. Antrasis pasaulinis karas ir sovietų okupacija neaplenkė ir Lubių šeimos. 1945 m. buvo suimtas ir už antitarybinę veiklą 10 metų lagerio nuteistas Apolinaras Lubys. „Su tėvu akivaizdžiai susipažinau, tik baigdamas vidurinę mokyklą“, – savo prisiminimuose mini Bronislovas Lubys.

1945 m. septynmetis Bronislovas pradėjo mokslus Plungės pradinėje mokykloje, vieną klasę teko lankyti Priekulėje, kur gyveno mamos broliai Simonas ir Pranas Skuodai, padėję seseriai auginti be tėvo likusius sūnus Bronislovą ir jaunėlį Andrių. 1957 m. B. Lubys baigė Plungės vidurinę mokyklą. Mokykloje geriausiai sekė tikslieji mokslai, matyt, tai ir lėmė tolesnį jo gyvenimo kelią, specialybės pasirinkimą. Tais pačiais 1957

m. jis įstojo į Kauno politechnikos instituto Statybos fakultetą. Vėliau tęsė mokslus Cheminės technologijos fakultete, įgijo neorganinių medžiagų chemijos technologo diplomą. Studijų metais vedė klasės draugę Ireną Šideikytę, 1961 m. gimė dukra Jūratė.

1963 m. baigęs studijas, jaunas inžinierius technologas pagal paskyrimą atvyko į statomos Jonavos azoto trąšų gamyklos statybos direktiją ir savo gyvenimą susiejo su viena didžiausių Lietuvos pramonės įmonių. Jaunas specialistas buvo išsiųstas į ilgalaikę stažuotę didžiausiose TSRS Ščiokino ir Novomoskovsko azoto trąšų gamyklose. 1964 m. pradžioje grįžo į Jonavą ir iki 1968 m. ėjo Amoniako cecho meistro, vėliau – cecho viršininko pavaduotojo, galiausiai – cecho viršininko pareigas. 1968–1971 m. ėjo Jonavos gamybinio susivienijimo „Azotas“ Funkcinio skyriaus viršininko pareigas, 1971–1985 m. – „Azoto“ vyriausiojo inžinieriaus pareigas.

Greta gamybininko karjeros B. Lubys sėkmingai darbavosi ir chemijos moksle. 1976–1979 m. studijavo aspirantūroje, o 1979 m. birželio 8 d. Kauno politechnikos institute apgynė chemijos mokslų daktaro disertaciją „Fizikinių-cheminių karmamido

nitrito savybių tyrimai ir taikymas gaunant azoto-fosforo trąšas“. 1983–1991 m. dėstė Kauno politechnikos institute. 1989 m. instituto Mokslo taryba suteikė jam docento vardą. Įregistravo per 50 mokslinių išradimų. Už technines, technologines inovacijas 1978 m. jam suteiktas nusipelnusio inžinieriaus garbės vardas. 1985 m. „Azoto“ direktoriui Leopoldui Kaminskui išėjus į pensiją, B. Lubys buvo paskirtas gamybinio susivienijimo „Azotas“ direktoriumi, generaliniu direktoriumi.

Prasidėjęs Sąjūdžiui, B. Lubys išbandė ir politiko kelią. Per 1990-ųjų rinkimus į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą Bronislovas Lubys balotiravosi kaip nepriklausomas kandidatas ir Neries rinkimų apygardoje Nr. 121 (Jonavos rajonas) buvo išrinktas deputatu. 1991 m. kovo 11 d. Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataras. Aukščiausiojoje Taryboje – Atkuriamajame Seime Bronislovas Lubys dirbo Ekonomikos komitete, į kurį buvo paskirtas 1990 m. kovo 20 d. Nuo 1991 m. sausio 8 d. buvo Aukščiausiosios Tarybos antrosios sesijos posėdžių balsų skaičiavimo komisijos narys. Nuo pat įsteigimo (1991 m. gegužės 8 d.) priklausė Liberalų frakcijai. 1992 m. liepos 23 d. B. Lubį paskyrus

Lietuvos Respublikos Ministro Pirmininko Aleksandro Abišalos pavaduotoju, jo, kaip Aukščiausiosios Tarybos deputato, įgaliojimai buvo apriboti.

1991 m. vedė antrą kartą, su žmona Lida 1998 m. susilaukė dukros Viktorijos. 1992 m. Seimo rinkimuose B. Lubys nekandidavo. Rinkimus laimėjusi Lietuvos demokratinė darbo partija naujuoju penktosios Vyriausybės vadovu pasiūlė B. Lubį. Laikini einančio Respublikos Prezidento pareigas Algirdo Mykolo Brazausko 1992 m. gruodžio 2 d. dekretu B. Lubys buvo paskirtas Ministru Pirmininku. „Sutikau A. Brazauskui prašant, kadangi tai buvo perimamumo klausimas sudėtingu laikotarpiu. Laukė žiema, o padėtis dėl energetinių išteklių buvo labai sunki...“. Sutikau ne dėl utilitarinių, o dėl humanitarinių motyvų, nors tai ir nėra būdinga mano mąstymui“, – teigė B. Lubys. 1993 m. Pereinamojo laikotarpio Vyriausybė dirbo tris mėnesius – iki 1993 m. kovo 31 d., kai po pirmųjų Respublikos Prezidento rinkimų išrinktas Prezidentas A. M. Brazauskas naujuoju Ministru Pirmininku pasiūlė Adolfą Šleževičių, buvo suformuota ir prisiekė šeštoji Vyriausybė.

■ Nukelta | 12 p.

Paminėtos Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro, dr. Bronislovo Lubio 80-osios gimimo metinės

Minėjimo svečiai. Olgos Posaškovos nuotr.

■ Atkelta iš 11 p.

Pasitraukęs iš aktyvios politinės veiklos, B. Lubys grįžo į gamyklą, kurioje prabėgo didžioji jo gyvenimo dalis. Jis toliau ėjo

valstybės įmonės „Azotas“ generalinio direktoriaus pareigas. 1993 m. išrinktas Lietuvos pramonininkų konfederacijos prezidentu, 1994–2001 m. – akcinės bendrovės „Achema“ generaliniu direktoriumi ir prezidentu, nuo 2001 m. – koncerno „Achemos grupė“

prezidentu. Iš pradžių jungęs kelis pagrindinius verslus, B. Lubio vadovaujamas koncernas „Achemos grupė“ išplėtė savo veiklą 30 Lietuvoje ir užsienyje intensyviai dirbančių įmonių. Jos gamina chemijos, maisto produktus, teikia logistikos, transporto, krovos, statybos, prekybos, informacijos sklaidos ir daugelį kitų paslaugų. Jose dirbo daugiau kaip 5 tūkst. darbuotojų.

Per ilgametę ir įvairialypę veiklą dr. B. Lubys buvo įvertintas ir apdovanotas Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino II laipsnio ordinu (1998), Lietuvos Nepriklausomybės medaliu (2000), Ordino „Už nuopelnus Lenkijos Respublikai“ Komandoro kryžiumi (2001), Estijos Baltosios žvaigždės II laipsnio ordinu (2004), Belgijos Karūnos ordino Didžiojo karininko kryžiumi (2006). Jam suteikti Jonavos rajono garbės piliečio (2000), Plungės miesto garbės piliečio (2002), Rusijos Federacijos technologinių mokslų akademijos užsienio nario-akademiko, Klaipėdos universiteto (2001) ir Kauno technologijos universiteto (2002) garbės daktaro vardai. Dr. B. Lubys buvo Tarptautinės Petro Didžiojo premijos (2002) laureatas.

Autobiografijoje dr. B. Lubys yra minėjęs, kad svarbiausiomis ir mėgstamiausiomis savo pareigomis laikė Plungiškių draugijos prezidento pareigas. Jos taip pat buvo susijusios su dar viena reikšminga ir plačia dr. B. Lubio, Žemaitijos ir visos Lietuvos kultūros mecenato, veikla: jo dėka surengti kultūros renginiai, festivaliai, parodos, įgyvendinti kiti kultūros projektai, išleistos knygos ir monografijos.

Dr. B. Lubys staiga mirė 2011 m. spalio 23 d. nuo širdies priepuolio Druskininkuose. Palaidotas gimtojoje Plungėje. ■

Dr. B. Lubio 80-ųjų gimimo metinių minėjimas Seime

Mažosios Lietuvos mokytojas Martynas Emilis Nauburas

Kęstutis Pulokas

Šiomet yra dvi žymaus Mažosios Lietuvos ir išeivijos kultūros bei visuomenės veikėjo Martyno Emilio Nauburo sukaktys: minime jo 120-ąsias gimimo ir 45-ąsias mirties metines.

Martynas Emilis Nauburas gimė 1898 m. vasario 5 d. Laugaliuose (Katyčių vls., Tilžės aps.). 1921 m. baigė Klaipėdos mokytojų seminariją. Dvejus metus mokytojavo dviklasėje Traksėdžių (Gaidelių vls., Šilokarčemos aps.) mokykloje, o nuo 1923 m. spalio 15 d. iki 1927 m. gegužės 1 d. – Smalininkų vokiškoje mokykloje. 1927–1934 m. dirbo Klaipėdos mokytojų seminarijoje ir papildomai studijavo Karaliaučiaus ir Berlyno universitetuose. 1930 m. išlaikė specialius egzaminus gimnazijos mokytojo cenzui įgyti. Nuo 1933 m. dėstė Klaipėdos spartesniojoje mokykloje, o nuo 1935 m. – Klaipėdos krašto pedagoginiame institute, kuriame skaitė istorijos, geografijos ir lietuvių kalbos kursus. Su mokiniais vykdė archeologinius kasinėjimus Laistų piliakalnyje, Rimkų ir Šernų pilkapiuose, spaudoje paskelbė mokslinių straipsnių. Jo sukaupti ir aprašyti eksponatai

papildė Klaipėdos „Aukuro“ draugijos muziejų, kuriam 1930–1939 m. pakaitomis su Adomu Braku jis vadovavo.

Klaipėdos krašto liaudies mokykloms M. E. Nauburas 1932 m. parengė ir 1934 m. išleido dėstomųjų dalykų programas su plačiais metodiniais paaiškinimais. 1932 m. lietuvių ir vokiečių kalbomis išleido „Pilietybės mokslo vadovėlį“, o 1936 m. – mokomąją knygą „Kas piliečiui žinotina“. Šiuose leidiniuose jis išdėstė esmines krašto gyventojų teises ir pareigas, turto įgijimo ir paveldėjimo klausimus, apibūdino administracinius teritorinius vienetų, Klaipėdos kraštą traktuodamas kaip integralią Lietuvos Respublikos dalį. Moksleivius ragino rašyti šeimų kronikas.

1939 m. kovo 23 d. Klaipėdos kraštą prijungus prie Vokietijos, M. E. Nauburas pasitraukė į Didžiąją Lietuvą, 1940–1944 m. jis vadovavo į Palangą persikėlusiai Klaipėdos Vytauto Didžiojo gimnazijai. Artėjant antrajai sovietų okupacijai, kaip ir tūkstančiai Lietuvos piliečių, pasitraukė į Vokietiją. Lietuvių karo pabėgėlių stovykloje Augsburgėje (Bavarija) įsteigė gimnaziją, 1945–1949 m. buvo jos vicedirektorius ir direktorius.

1949 m. Martynas Emilis Nauburas persikėlė į Jungtines Amerikos Valstijas ir įsikūrė Čikagoje. 1950–1952 m. jis buvo Mažosios Lietuvos bičiulių draugijos Čikagoje vicepirmininkas, 1951–1953 m. – Mažosios Lietuvos lietuvių draugijos pirmininkas.

1953 m. išrinktas į Mažosios Lietuvos rezistencinio sąjūdžio valdybą. Drauge su kitais 1952 m. įsteigė Čikagos lietuvių evangelikų liuteronų „Tėviškės“ parapiją, o 1953–1958 m. buvo šios parapijos tarybos pirmininkas. (Tęsinys kitame numeryje) ■

Baltiškasis ruduo: nuo Baltų vienybės dienos iki Baltų apdovanojimo

■ Atkelta iš 8 p.

latvių animacinius filmus „Aukso sietelis“ (Rainio poezijos motyvais; režisierė Ruozė Stiebra; 1975) ir „Kvaišas Dauka“ (Sudrabu Edžus darbų motyvais; režisierius Arnoldas Burovas; 1968).

Spalio 3 d. Latvijos užsienio reikalų ministerijoje įvyko Baltų apdovanojimo įteikimo ceremonija. Susitarimą dėl tokio apdovanojimo įsteigimo praėjusių metų Baltų vienybės dienos proga pasirašė Lietuvos ir Latvijos užsienio reikalų ministrai Linas Linkevičius

ir Edgaras Rinkevičius (*Edgars Rinkevičs*). Jie ir įteikė pirmąjį apdovanojimą šiomet Rygoje. Juo įvertintas apie 40 metų trunkantis kalbininkės, Latvijos universiteto ir Helsinkio universiteto profesorės dr. Laimutės Baluodės (*Laimute Balode*) indėlis į lietuvių ir latvių tautų draugystės puoselėjimą ir sklaidą. L. Baluodę komisija išrinko iš 11 įvairių veiklos sričių – vertėjų, kalbininkų, mokytojų, žurnalistų – pretendentų, kurie savo darbai artina ir garsina abi šalis, populiariai kalbą ir kultūrą. Skatinant tolesnę Lietuvos ir Latvijos dvišalių santykių plėtrą, toks darbų vertinimas taps tradicija. ■

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2018 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyginas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius

El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.